

*Julianec
moh*

MEMOR

Leto XII. 1921/22 Štev. 7.-8.

VSEBINA:

	Stran
Dr. Fr. Detela: † Prof. dr. Josip Marinko. (Dalje.)	97
Fr. Omerza: Ajshilova Orestija: Agamemnon. (Dalje.)	99
Dr. I. Pregelj: Iz moderne	109
Ivan Dolenc: Na obisku pri očetu srbske stenografije	110
J. Šolar: Prijatelju v spomin. (Janezu Jeretinu † 2. XII. 1921.)	112
Ločitev. † Iv. Jeretina (kot vojak).	114
Fr. Pengov: Pet velesil	114
S. C.: Verbum Dei non est alligatum	118
Drobiž	120

V zalogi so še vsi letniki, in sicer popolni II.—IV. po 2.50 Din, V. po 3 Din, VII.—IX. in XI. po 4 Din; nepopolni I. (manjka št. 3.) po 2 Din, VI. (manjka št. 1.) po 3 Din, X. (manjka št. 1.—8.) po 1 Din.

Cene veljajo brez poštnine.

»Mentor« izhaja v zavodu sv. Stanislava v št. Vidu nad Ljubljano in stane za dijake 10 Din, za druge naročnike v Jugoslaviji 20 Din na leto, za Italijo 10 lir, za Ameriko 1 Dol. — Urejujeta Fr. Omerza in dr. J. Šamsa.

† PROF. DR. JOSIP MARINKO.

DR. FR. DETELA.

(Dalje.)

O Binkoštih l. 1869. se je vršil tabor v Vižmarjih. Udeležilo se ga je mnogo dijakov, tudi alojznikov. Zopet so bile preiskave po razredih in pritožbe o ultranacionalnih alojznikih so prišle do protektorja Alojzijevišča, knezoškofa dr. Jerneja Widmerja. Kakor premnogim poštenim starim Kranjcem so se zdela tudi knezoškofu Widmerju prizadevanja Slovencev, da bi se slovenščina povzdignila nad domačo rabo in kmetsko potrebo, brezplodne, romantične sanje. Zakaj se ne bi vsa inteligenca poprijela nemščine, katero itak večinoma laže in gladkeje govori kot slovenščino? Takoj bi postala enakopravna s pravimi Nemci; slovenščina naj bi se gojila za nižje sloje, dokler bi inteligenca tudi teh ne potegnila za seboj.

A prav to upanje, da bo v doglednem času ponemčena inteligenca potegnila slovensko ljudstvo za seboj, so bile prazne sanje. Že v ljudski šoli se je gojila nemščina; a ravno ta pouk je bil za nižje sloje brezploden; učenec je doma sproti pozabil, česar se je v šoli naučil. Zapuščeno od inteligence bi bilo ljudstvo v izobrazbi popolnoma zaostalo, po krivdi inteligence, ki se ne sme ločiti od svojega ljudstva, ki je marveč dolžna potom izobrazbe ljudstvu kazati pot do blaginje in sreče. Sploh se pa nobenega naroda izobrazba ne meri po izobrazbi umetnikov in učenjakov, ki so si povsod sorodni, ampak po izobrazbi ljudstva. Kako visoko stoje Danci, Norvežani v izobrazbi, dasi njih umetniki ne uživajo takšne slave kakor Dostojevski ali Tolstoj, in kako daleč za njimi so Rusi!

Da bi odvrnil alojznike od takih nevarnih sanjarij, je prišel sam knezoškof v Alojzijevišče. V kapeli so se zbrali dijaki in izpred oltarja med ravnateljem in obema prefektoma je tožil knezoškof, kakšne pritožbe mu prihajajo, kako demonstrativno kažejo alojzniki narodno prenapetost, in opominjal je, naj se rajši pripravljajo na svoj bodoči poklic. Govoril je odločno in nemški in sklenil, da če se dijaki neboljšajo, »so werde ich das Haus schließen und die Zinsen zum Kapital schlagen.«

Posledica je bila, da se je običajna predpustna veselica odpovedala; življenje pa je šlo svojo pot naprej.

Alojzniki so si bili ustanovili svoj list »Domače vaje«, ki so ga sami urejevali in pisali. Marinko je bil takoj sotrudnik. Prevajal je pa tudi igre za gledališče, tako šaloigro »Oproščeni jetnik«, ki je izšla leta 1868. v Slovenski Taliji, in igro »Nabito brez svinca«, ki je ostala v rokopisu. Videlo pa se je, da Marinko ne bo negoval in opazoval svojih čuvstev, da ne bo prisluškoval utripom svojega srca, ampak da se bo v prvih vrstah boril za svoja načela, za vero in narod.

Konec šolskega leta 1869. je prestal Marinko z odličnim uspehom zrelostni izpit in v jeseni istega leta je bil sprejet v semenišče. Odločil se je bil za duhovski stan, in kakor se je prej marljivo učil šolskih in drugih svetnih predmetov, tako se je poprijel zdaj z vso vnemo bogoslovne vede.

V semenišču se je že dolgo let pridno gojila slovenščina, dasi je marsikateri

izmed profesorjev zmajeval z glavo, kako se hoče slovenska inteligenca utesniti na majhnega naroda majhne razmere in majhno ozemlje; kdo si more s slovenščino svetovne slave priboriti; ali se izplača pisati, česar razen kmeta nihče ne bo razumel, nihče bral. A navdušenim mladeničem niti na misel ni prihajala svetovna slava; Slovenija jim je bila širni svet, in čim manjši in revnejši se je zdel njih rod, tem bolj so čutili dolžnost, da ga dvignejo iz temne nižine na svetlo mesto izobrazenih narodov.

Tudi bogoslovci so pisali svoj list »Slovensko Lipo«, ki je izhajala že v devetem tečaju tistega leta, ko je vstopil Marinko v bogoslovje. Tudi on se je pridružil pisateljem, ki so z veliko resnobo, zdaj mirno, zdaj bojevito pretresali cerkvene, politične, literarne zadeve in priobčevali tudi leposlovne sestavke. Kaj vse je poteklo iz Marinkovega peresa, je težko določiti, ker se je pisalo navadno pod izmišljenkami in kraticami. Da pa si je bogoslovec Marinko že v prvem letu kot pisatelj mnogo veljave pridobil, se razvidi iz tega, da se mu je že drugo in tudi še tretje leto poverilo uredništvo »Slovenske Lipe«.

V X. tečaju tega lista je priobčil Marinko »Govor, namenjen za Besedo, ki se je napravila v čast Val. Vodniku«, kjer proslavlja značajno rodoljubje, tako redko med denarja in časti lačnimi klečeplazi. V istem letniku beremo njegovo razpravo »*Μηδεις ἄλυστος*«, kjer kaže, kako se mora vsak človek do smrti boriti s narodo, s svetom in s tistim sovražnikom, katerega se ne more nikdar iznebiti, s samim seboj.

Tako so gojili mladeniči ljubo slovenščino; nekateri so pa tudi z ozirom na tiha nasprotstva veselo peli:

En Klofutar prvi je nemškutar,
En Globočnik kuha nemški močnik.

30. julija 1872 je bil Marinko za mašnika posvečen in novo mašo je pel v domači župni cerkvi na Dobrovi. Kmalu po novi maši je romal s svojim očetom in s

sošolcem Žigom Bohincem, ki zaradi mladosti ni bil še posvečen, na sv. Višarje. Popotoval je sploh Marinko silno rad. Že kot dijak je prehodil vso Slovenijo, videl mnogo hrvaških in nemških krajev in spoznaval kot bister opazovalec svet in ljudi.

12. okt. 1873 je prišel Marinko kot kaplan v Kostanjevico na Dolenjskem, kjer je ostal do konca junija 1876. Kot pameten, odločen in hkratu prijazen in družaben mož se je mladi kaplan takoj splošno priljubil, zlasti še, ker je bil izboren pridigar. Naravno in umevno: bil je razumen, učen in pripravljaj se je. Kar zahteva namreč Horacij od pisatelja:

Scribendi recte sapere est et principium et fons.
Rem tibi Socraticae poterunt ostendere chartae
Verbaque provisam rem non invita sequentur,

velja prilično tudi za govornika. Govorniki, kakršen je dr. Opeka, so vselej in povsod redki; a od vsakega se sme zahtevati, da vsaj nekaj pove in da pove v dostojni obliki. Ljudstvo ima jako zdravo sodbo in dobro loči dobrega govornika od kričača. Sloveči dramatik Molière je imel navado, da je posamezne prizore iger, preden jim je dal končno obliko, prebral svoji dekli in pazil, ali ga razume in kakšen je učinek. Kar ni ugajalo tej sodnici, je pre naredil ali opustil. Morebiti bi bilo prav, če bi se tudi naši umetniki ozirali nekoliko na takšne sodnike in se ne vdaljali preveč častihlepnemu strahu, da bodo premalo moderni.

Kakor so bili župljani veseli svojega kaplana, tako zadovoljen je bil kaplan s svojo službo, s svojim župnikom in z ljudmi, in če bi šlo po njegovi volji, ostal bi bil vse življenje dušni pastir na deželi; postal bi bil iz kaplana župnik, iz župnika dekan in povsod bi bil na svojem mestu. Še v poznih letih se je Marinko z veseljem spominjal lepih let svoje prve službe in dobro došla mu je bila vsaka prilika, ki ga je pripeljala zopet v ljubo Kostanjevico. Svojemu kostanjeviškemu župniku Janezu Lesjaku pa je postavil hvaležni kaplan Marinko spomenik v Drobtinica h l. 1891.

Leta 1875. je postal dr. Janez Zlatoust Pogačar knezoškof v Ljubljani. Ta je poznal Marinka že kot nadarjenega in marljivega bogoslovca, in ker je kot velik ljubitelj in častilec vede in umetnosti želel, da bi se takšni duhovniki obširneje in temeljiteje izobrazili, je poklical Marinka kot dvornega kaplana k sebi, kjer naj bi se pripravljaj za stroge izpite, za doktorat. Tam je dobil Marinko prijetno družbo, Žiga Bohinca, ki je bil izmed najidealnejših mladeničev in je moral po knezoškofa Pogačarja smrti marsikaj pretrpeti od škofovih nasprotnikov. Marinko je bil pa hkratu tudi beneficiat v Preski, kjer je imel kot pridigar večkrat med poslušalci knezoškofa Pogačarja, ki je jako rad bival na Goričanah.

Stališče knezoškofa Pogačarja je bilo težko. Novi šolski zakon se je od pre mnogih strani hudo obsojal. Knezoškof je skušal izkoristiti, kar bi se dalo dobrega, iz zakona in omiliti izvrševanje. Vnet je bil za sodelovanje cerkve z državo in kolikor možno in dopustno tudi z vlado, o ločitvi cerkve od države ni hotel nič slišati. Mnogim se je zdel preveč popustljiv. Dr. Radoslav Razlag in škof Pogačar sta bila jako dobra prijatelja, dve sorodni duši, oba poštena, rahločutna, sovražnika prepira, vneti za slogo in mir. Oba sta zadelala ob huda nasprotstva. Razlagu se je zdelo pisava Slovenskega Naroda prehuda,

Pogačarju pisava Slovenca. Razlag je bil že l. 1871. nasvetoval, naj se postavi Narod pod nadzorstvo, in l. 1874. je hotel celo odstraniti urednika Jurčiča, ki se mu je zdel preradikalen. Ne eno ne drugo se mu ni posrečilo. Škof Pogačar pa je aprila 1876 nenadoma premestil iz Ljubljane v Zagorje na Notranjskem bojevitega Slovenčevega urednika in ravno takrat izvoljenega občinskega svetnika Karla Kluna. Pogačarju je šlo najbrž za mir med domačima strankama. Mnogim drugim pa se je zdelo, da hoče s to premestitvijo deželnemu predsedniku Widmannu ustreči, dasi je jasno, da je imela nemška vlada tem lažje stališče, čim bolj so se »stari« in »mladi« prepirali. Tako sta se za Kluna potegnili obe slovenski stranki, zlasti pa večina duhovnikov in v prvi vrsti Klunov stric, kanonik Kramer, ki je bil l. 1869, pri volitvah za kranjski deželni zbor kot Razlagov protikandidat propadel. Tudi Marinko je stal z večino Slovencev na Klunovi strani.

A Klun si je znal pomagati. Dobil je Ravberjev beneficiat, postal deželni in državni poslanec in deželni odbor mu je naklonil kanonikat v Ljubljani, tako da se je tirolski poslanec P. Greuter, ko ga je zagledal v državnem zboru, začudil: »Wasch! Scho a junger Schlecker und Domherr!«

(Konec.)

AJSHILOVA ORESTIJA: AGAMEMNON. FR. OMERZA.

(Dalje.)

Voditelj zbor. — 1342

A jaz se ne jezim, v srcé se smili mi.
1070 Uklóni se, sirota, stopi dol z vozá
in vzemi jarem nov, usode trd ukaz!

Kasandra.

Ojoj, ojoj! Gorje! Ah!
Apolon, Apolon!

Voditelj zbora.

Kaj žalostno takó vzdihuješ k Loksiju?⁴¹
1075 Ni namreč takšen bog, ki žalni sliši glas.

Kasandra.

Ojoj, ojoj! Gorje! Ah!
Apolon, Apolon!

Voditelj zbora.

Spet ta nesrečni glas, ki sliši naj ga bog!
A src potrlih klici njemu niso mar.

Kasandra.

1080 Apolon, Apolon,
ki spremljaš me in ščitiš, koder grem!
Uničil tvoj me lok je danes drugič že.

Voditelj zbora.

Prerokovati hoče svoje lastno zlo.
Čeprav je sužnja zdaj, ostal je božji duh.

Kasandra.

1085 Apolon, Apolon,
ki spremljaš me in ščitiš, koder grem!
Oh, kam si me odvedel, v hišo kakšno, ah!

Voditelj zbora.

K Atréjevim sinovom. Če ti znano ni,
povem ti jaz lahkó. Ne reci, da je laž!

Kasandra.

1090 V hišo prokléto, da.
Kóliko zla že ve!
Mori se, seka v nji mesó,
se koljejo ljudje, po zemlji kri kapljá.

Voditelj zbora.

Res dober nos ima, kot zdi se, voha prav.
Čigavo kri bo našla, išče tujka tod.

Kasandra.

1095 Vidiš li priče tu?
Láhkó verjámem jim.
Glej, deca joka, ker zaklal
in spekel njih mesó, da oče se gosti.

Voditelj zbora.

Prerokinja si slavna, slišal sem že to;
prerokov vendar takih nič nam treba ni.

⁴¹-Loksias, priimek Apolonov, vzet od njegovih temnih prerokb.

Kasandra.

- 1100 Ojoj, gorje!
 Kaj namerava zdaj?⁴²
 Kaj novo spet veliko bol,
 v palači ti veliko namerava zlo?
 Kdo bo to nosil? Nihče.
 Kdo li ozdrávil? Těžko.
 Daleč živi pomoč.⁴³

Voditelj zbora.

- 1105 Kaj s to prerokbo misli, meni jasno ni.
 Kaj prej je rekla, vem, to slišiš vsepovsod.

Kasandra.

- Nesrečnica!
 Boš li storila to?
 Soproga, zvestega možá
 v hladilno kopel pelješ — kaj nato sledi?
 1110 Sklep izvrši se kmalu.
 Roka se dvíga, vidiš?
 Slišiš: udar, udar?

Voditelj zbora.

Še zdaj je ne razumem. To uganke so.
 Kam méri ta prerokba temna, sam ne vem.

Kasandra.

- Poglej, poglej! Gorje, gorje! Kaj vidim tam?
 1115 Je mreža mar li smrti to?
 A drug uboja zvest pri nji leži — sekir.⁴⁴
 Požrešni srd,
 kdaj boš imel dovolj?
 Vrskaj radóstno zdaj!
 Glédaj prešúštni dar!

Zbor.

- Kateri duh temè naj uka v hiši tí?
 1120 Kar tukaj govoriš, poslušam z žalostjo.
 Mrzel kot led kapljá
 žolč⁴⁵ na srcé urnó,
 kot če ugaša svit,
 luči življenske žar,
 kadar junak je pal⁴⁶
 hraber za národ svoj.
 Korakov urnih hodi smrt.

Kasandra.

- 1125 Ojoj, ojoj! Ne daj, ne daj! Tam krava, glej,
 nad bika gre! Zavije ga

⁴² »Kaj namerava zdaj?« namreč Klitajmestra.

⁴³ »Daleč živi pomoč«, Orestes.

⁴⁴ Sekir. Wilamowitz primerno γένος namesto ἄρκος.

⁴⁵ Po Wilamowitzu. Izvirnik ima: Žefranasto barvana kaplja pada na srce, t. j. žolč, ki povzroča mraz.

⁴⁶ Po Wilamowitzu, ki bere δὲρὶ πτόσιμος namesto κατὰ πτόσιμος.

v preproge ter zvijačno črni rog nato
zadá udar.

V kópel pade nazáj.
V kádi pripravlja smrt
njemu pretkanó zdaj.

Zbor.

- 1130 Ne pravim, da prerokbe dobro vse umém,
a toliko pa slutim: to pomeni zlo.
Jé-li že prérók kak
dobro povedal kdaj,
kadar ga vpraša kdo?
Gostobesedna je
veda prerokov vseh,
vèndar le strah rodi.
1135 Le zlo naznanja vsak izrek.

Kasandra.

Gorje, gorje! Nesrečna jaz!
Strašna usoda! Oh!
Kajti i mojo bol
s tem razodel si vso.
Čemu nesrečnico si sèm pripeljal me?
Čemu? Povej! Da s tabo tu umrem? Al ne?

Zbor.

- 1140 Zmédena vsa si že,
bog navdihuje te.
Sama si poješ to
pesem, ki pesem ni.
Slavec tako golči,
žalostno kliče, ah!
v énomer tužni glas:
Itis, o Itis moj!⁴⁷
Cvetje rodi pomlad,
1145 njemu rodi pa bol.

Kasandra.

O blagor, blagor, slavec ti!
Milo doneči glas!
S perja ti krije plašč
nežno telesce, glej,
življenje teče sládko, solz ne zna okó.
A meni brusi smrt dvorezen meč v srcé.

Zbor.

- 1150 Kdo te je, kdo navdal
z níčevó to boljó,

⁴⁷ Itis. Terevs, kralj v Davliji, se je oženil s Prokno, hčerjo Pandiona iz Aten. Ker se je pa zaljubil v njeno sestro Filomelo, jo oskruni, nato ji pa odreže jezik in jo zapre. S pomočjo vezanine sporoči Filomela svojo bedo sestri, ki umori iz maščevanja svojega sina Itija in pogosti z njim moža Tereja. Ko ta spozna zločin svoje žene, hoče obe sestri kaznovati. Toda Zevs spremeni Tereja v vdeba, sestri pa v slavca in lastovko. Zato slavec in lastovka vedno žalostno pojeta, vdeb ju pa preganja. Hermann pripomni: "Irov Irov imitatio est vocis luscinae et pro adverbio construitur cum ἀτένουςα i. e. Ilyn Ilyn clamitando gemens affluentem malis vitam.

- ki ti mori srcé?
 Strášno gorje doni
 tebi iz bednih ust,
 pesmi pa tvojih glas
 stresa celó kosti.
 Kdo je preroški dal
 ta ti napev strašán,
 1155 spevov pogubnih zvok?

Kassandra.

- O zákon, zákon, Páris, tvoj!
 Páhnil si drage v grob.
 Skamándros moj,
 reka očetnih tal!
 Nékdaj ob tvojih sem
 rastla bregovih jaz,
 tvoj me redil je sok.
 1160 A zdaj ob Aheróntu in Kokítu⁴⁸ bom
 prerokbe svoje pela v kratkem, kot se zdi.

Zbor.

- Kaj si prejasno to
 rekla besedo zdaj?
 To vsak razume, še otrok.
 Kot bi me pičil gad,
 dušo presune vso
 1165 tvoja usoda zla,
 tvoj jokajoči glas,
 rani uho napev.

Kassandra.

- O mesto, mesto, kaj trpiš!
 Kup razvalin si zdaj.
 Ovác nebroy
 pašnik ne vidi več,
 vse na oltar je dal
 oče, da reši dom.
 1170 Toda zaman je vse.
 Trpeti mora mesto, zdaj je prah, pepel.
 In jaz? Živim, a kmalu mrtva bom na tleh.

Zbor.

- Spet govoriš tako,
 kakor si rekla prej.
 Hudobni duh te je objel.
 Sila neznosna ta
 1175 tebi teži srcé,
 túžno opevaš bol,
 kličeš si bedno smrt.
 Bóde li konec prav?

Kassandra.

- Ne bo prerokba moja kot nevesta več,
 ki v pajčolan se skriva svoj poročni nov.
 1180 Naj dvigne se v višine jasne in drevi,

⁴⁸ Aheron in Kokitos sta reki v spodnjem svetu.

- kjer solnca vzhaja svit, da kakor morski val
za to boljó pridere večja bol na dan.
Ne bom svarila več pod krinko zdaj ugank.
In vi mi pričajte, če najdem strašno sled,
1185 ki kaže mi jo pot začrtana s krvjo.
Nikoli namreč zbor iz hiše te ne gre,
ki enoglasno poje spev strašan: gorje!
In zbor duhov temè, ki s hišo zrastle so,
človeško pil je kri, da zraste mu pogum,
1190 divja pod streho to, spoditi se ne da.
Drži se hišnih tal in poje star napev:
prvotni greh.⁴⁰ V odgovor⁵⁰ kolne pa možá,⁵¹
ki vez zakonsko brata z nógo je teptal.
Je zgrešil li moj strel al dobro je zadel?
1195 Sem rekla mórda laž, čvekam kot kak berač?
Izpričaj javno zdaj, prisezi nam glasno,
da grehov nisi slišal starih hiše te!

Voditelj zbora.

- In če prisežem ti, zavežem se trdnó,
bo li pomoglo kaj? Le temu čudim se,
1200 da prav takó poveš, kot zraven bi bilá,
ko zrastle si v tujini onostran morjá.

Kasandra.

Apolon mi je dal preroško službo to.

Voditelj zbora.

Je storil iz ljubezni to, čeprav je bog?

Kasandra.

Sedaj priznam, a prej mi sram tega ni dal.

Voditelj zbora.

- 1205 Prenežno čuti vsak, če v sreči solnči se.

Kasandra.

Zelo se je boril, da vda se mu srcé.

Voditelj zbora.

Si mar sklenila z njim zakonsko tudi vez?

Kasandra.

Obljubila sem res, a varala sem ga.

Voditelj zbora.

Je vel takrát že v tebi ta preroški duh?

⁴⁰ »Prvotni greh.« Prokletstvo vlada v hiši, odkar je Pelops kot plačilo za izkazano mu uslugo pahnil Mirtila v morje.

⁵⁰ »V odgovor poje« pomeni ἀντιστροφῆ.

⁵¹ Tiestes je namreč zapeljal ženo svojega brata Atreja, Ajropo.

Kassandra.

1210 Povedala sem mestu prej trpljenje vse.

Voditelj zbora.

Kako, te nič ni káznil božji srd njegov?

Kassandra.

Verjel mi ni nihčè, to greh je storil moj.

Voditelj zbora.

A nam prerokbe tvoje zde še čisto res.

Pozdravljen, ki zrušil si Trojo, o kralj, Atrejevič knez! (Agam. 783—784.)

Kassandra.

Ojoj, ojoj! Gorje, gorje!

1125 Že spet trpljenje grozno, jasno vidim zlo,
preveva mi srcé, razburja kri napev.

Jih vidite li tam? Kraj hiše, glej, sedé
otroci nežnih lic kot sence nočnih sanj!
In mrtvi so. Jih mar ubil je dragi stric?

1220 Ročice njih so polne lastnega mesá.
Srcé drže in drob — o breme prestrašnó! —
in oče to je jedel, oče teh otrok!

In maščevanje kuha, pravim vam, za to
slaboten neki lev, ki v postelji leži
1225 in čaka v hiši, oh, da pride moj gospod! —

Saj dekla sem, ki nosi jarem suženjski. —
Brodovje res je vodil, zrušil Trojo v prah,
ne ve pa, kakšen pes zdaj liže mu rokó,
sovražni stéza jezik, rádostno uho,

- 1230 skrivaj pa kuje zlo prokletstvo sladkih ust.
 Predrznost ženska lastnega moža mori.
 Kako pač naj jo zovem divjo, strašno zver?
 Naj pravim, to je gad, naj rečem Skila ji,
 ki skriva se v pečéh, mornarjem dela kvar,
 1235 al besna mati smrti, ki nespraven boj
 zanese v hišo dragim? Kaj si upa vse!
 Kako je vriskala, kot béžal bi sovrag,
 in kázala radóst, da srečno je dospel!
 Verjameš kaj al nič, kaj meni mar za to!
 1240 Prihodnost vse pove. In kmalu boš dejal:
 Kar rekla je sšrota, res je, préveč res.

Voditelj zbora.

- Tiéstes res gostil se z mesom je otrok,
 razumel sem in groza, strah navdaja me,
 ko golo zrem resnico, slišim jasno vse.
 1245 A kam naj meri drugo, tavam slep okrog.

Kassandra.

Agamemnona boš videl, pravim, mrtvega.

Voditelj zbora.

O smelost, mólči vèndar, brzdaj usta zla!

Kassandra.

A kar sem rekla zdaj, za to zdravila ni.

Voditelj zbora.

Seve, če to bo res, a biti res ne sme.

Kassandra.

- 1250 Ti to želiš, a tam pripravlja se uboj.

Voditelj zbora.

In kdo je tisti mož, da ta zločin stori?

Kassandra.

Napáčno si razumel moj preroški glas.

Voditelj zbora.

Le kdo bo to izvršil, nisem slišal prav.

Kassandra.

In vèndar čisto dobro grški govorim.

Voditelj zbora.

- 1255 Apolon v Delfih tudi, a ne úmeš ga.

Kassandra.

Ojoj, kako to peče! Zopet gre nad me.
 Gorje mi, oh, Apolon, o nesrečna jaz!
 Levinja, glej, dvonoga z volkom druží se,
 ker plemeniti lev je daleč bil od nje.

- 1260 In mene umorila bo nesrečnico.
Kot strup i záme meša maščevanje srd.
Ko brusi možu meč, se rádotno bahá,
da plačal bo s krvjo, ker vzel me je s seboj. —
Kaj vendar nosim to, da sama smešim se,
- 1265 preroško žezlo v roki, venec krog vratu?
Zdrobim te prej, kot jaz odidem sama v smrt.
Poginite na tleh, to hvala naj vam bo!
Bogastvo klete vaše drugo naj krasi!
- (Ko vrže žezlo in venec od sebe, sleče tudi svečeniško obleko.)
Poglej, Apolon sam je vzel obleko mi,
- 1270 preroške vede znak. Saj videl sam je vse,
da tudi v krasu tem me vsak je sramotil,
prijatelj in sovražnik segla sta v rokó.
»Beraška potepenka, malha lačna gre,«
takó so govorili, a prenesla sem.
- 1275 Naj vrnem čast preroško, prerok mi veli,
ko sèm me je privedel v to usodno smrt.
Domá je stal oltar, a tukaj tnaló zrem,
da gorka moja kri s škrlatom ga kropi.
Umrta bom sicèr, a kazen pošlje bog.
- 1280 Prišél bo nekdo drug, ki to maščuje smrt,
ubije mater sin, očetov plača dolg.
V pregnanstvu zdaj živi od dóma tega proč,
a vrne se, da venča s tem prokletstvo to.
Prisegli so bogovi namreč sveto mi,
- 1285 da mrtev oče spet prikliče ga nazaj. —
Kaj neki tožim jaz, solzim se zdaj tako?
Ko videla sem to, kako je Ilion,
moj dom, razpadel v prah, otroci mesta pa
usodo to delé, kot sodil jih je bog,
- 1290 je čas, da grem še jaz, prenesem tudi smrt.
Pozdravljena mi vrata,⁵² pot ste v Hades mi!
Le nekaj prosim vas: naj dobro pogodi,
da udere kri se koj, prinese láhko smrt,
oko zatisnem hitro, nič ne trepetam.
(Stopi z voza in gre proti palači.)

Voditelj zbora.

- 1295 Velika reva res, a modra žena si.
Zavlekla svoj si govor. Toda če poznaš
usodo, ki te čaka, kaj pa greš potem
predržno tja k oltarju kakor krava v smrt?

Kasandra.

Rešitve ni več, dragi, čas potekel je.

Voditelj zbora.

- 1300 Trenutki vendar zadnji dobri so nad vse.

Kasandra.

Odbila mi je ura. Kaj koristi beg?

Voditelj zbora.

Pogumna si, a vedi: drzen je pogum.

⁵² »Vrata« v palačo, kjer jo bo umorila Klitajmestra.

Kassandra.

Nikakor. Blažen je, če slavno kdo umre.

Voditelj zbora.

A kdor je srečen, glej, ne sliši tega rad.

Kassandra.

(Se bliža hiši.)

1305 Gorje, otroci vrli, oče ti, gorje!
(Skoči nekaj korakov nazaj.)

Voditelj zbora.

Zakaj ne greš naprej? Te strah je ali kaj?

Kassandra.

Ojoj!

Voditelj zbora.

Zakaj si rekla joj? Te groza je pred čem?

Kassandra.

Iz hiše diha smrt, od stene kri kaplja.

Voditelj zbora.

1310 To duh je od darov oltarja hišnega.

Kassandra.

Mrtvaški duh je to, ki veje iz grobov.

Voditelj zbora.

Dišava sirska ni, če duh se širi tak.

Kassandra.

Zdaj grem. Saj v hiši jokam lahko nad seboj
in nad teboj, o kralj! Živela sem dovolj.

(Se obrne še enkrat.)

1315 Oh, dragi mi!
Zastonj se ne bojim kot grma plašen ptič.
Izpričajte mi to, ko ležem mrtva v grob,
če z glavo ženska plača mojo žensko smrt,
če mož hudobne žene pogubi moža.

1320 To dar naj bo gostinski, prosim v smrt grede.

Voditelj zbora.

Milujem, reva, te za tvoj preroški dar.

Kassandra.

Se nekaj rečem naj, pogrebni sebi spev.
Pri zadnjem svitu solnce prosim vas lepo,
ki maščevali boste smrt gospodovo,
1325 kaznujte jih morilce hkratu še zamé,
za mrtvo sužnjico, slabotno, lahko stvar!
Oh, kaj si človek ti! Če sreča se smehlja,
že senčica jo vrže; če nesrečen si,
pozabiš se, kot goba zbriše risbo koj.

1330 In to boli me bolj kot moj preroški dar.
(Odide v hišo.)

Voditelj zbora.

- Kdorkoli živi, si le sreče želi.
Nikdār ni dovolj. Naj pride na dvor,
nihčè ne zapira ji duri, rekoč:
»Nikar ne zahajaj več k meni!«
- 1335 Glej, kralju je zdaj naklonilo nebo,
da Trojo je vzel
in vrnil domov se češčèn od bogov.
Če zdaj pa poplašal bo prednikov kri
in mrtvim bo s smrtjo zadóstil svojó,
- 1340 a drugim spet smrt sèm prinese —
boš báhal se, človek, če slišiš le-tó,
da prišel na svet si brez greha?

(Konec.)

IZ MODERNE.

DR. I. PREGELJ.

Francoz Paul Verlaine¹ (1844—1896),
katerega je imenovala kritika v prvi vrsti
dekadenta in primitivista, je
spesnil naslednjo drobno pesmico:

En prison.

Le ciel est, par-dessus le toit,
Si bleu, si calme!

Un arbre, par-dessus le toit
Berce sa palme.

La cloche dans le ciel qu'on voit
Doucement tinte.

Un oiseau sur l'arbre qu'on voit
Chante sa plainte.

Mon Dieu, mon Dieu, la vie est là,
Simple et tranquille.

Cette paisible rumeur-là
Vient de la ville.*

— Qu'as-tu fait, ô toi que voilà,

Pleurant sans cesse,

Dis, qu'as-tu fait, toi que voilà,
De ta jeunesse?

* Prevod: V ječi.

Nebo je, tam nad streho,

tako modro, tako tiho.

Drevo, tam nad streho,

ziblje svoj vrh.

¹ Gustav Lanson piše o njem: »Verlaine est un vrai poète: et plus d'une fois, il a été un grand poète. Naïf et compliqué, très savant et très spontané, il a exprimé avec un art raffiné et sincère le duel de l'esprit et de la chair, les douloureuses angoisses de l'âme élançée vers son Dieu et les furieuses joies du corps vautré dans sa corruption.«

Zvon na nebu, ki je vidiš,
sladko zvoní.
Ptič na drevesu, ki ga vidiš,
poje svojo tožbo.

Moj Bog, moj Bog, tam je življenje
preprosto in mirno.
Ta tihi šum tam
prihaja od mesta.

— Kaj si storil, o ti, ki tu
jočeš brez nehanja,
povej, kaj si storil, ki si tu,
iz svoje mladosti?

Če imaš le nekaj poeziji odprtega srca,
pretresti te mora ta iz srca kakor z naglo
kretnjo iztrgana tožba človeka, ki je zašel
na krive poti, sedi v ječi in objokuje svojo
izgubljeno mladost. Strese te, tako živo te
zanese sugestija v isti položaj, v katerem
toži jetnik v pesmi. Pesem je torej čudovita
lirska vložna pesem, v načinu Prešer-
nove »Nezakonske«, a obenem pretresljivo
preprosto skicirana slika, naturalizem do-
ločenega kraja, časa in vzdušja, da bi jo
naslikal. Vse vidiš, vse veš: kje, kako, za-
kaj. In ko vse izveš, zastrmiš stoprv nad
preprosto umetnostjo teh štirih kitic z re-
frenskimi temnimi rimami (toit, voit, est là,
voilà) in izvirno stilizacijo tega značilnega
refrena: par-dessus le toit itd., ki je v
prvem verzu drugače vezan z logičnim
smislom stavka nego v tretji. Pa še več.
Čudovita onomatopoezija zveni iz pesmi:
zvon poje (tinte, chante, plainte), prav

tako kakor veje čudovito tišino rima: calme — palme. To morem dognati celo, ki nisem Francoz. Kako neki more zveneti pesem rojenemu Francozu, si morem samo misliti. Da pesem ni duha starejše francoske lirike, je jasno. Tolika neprisiljenost, toliko lahkota izraza jo dela sorodno germanski in slovanski liriki. Francoz je namreč vse preveč racionalen, refleksiven, da bi bil mogel kdaj peti pesmi, kakor jih je občutil Goethe, Koljcov i. dr. Zasluga Verlaine-ova je, da je odločno zmagal v

odporu proti formaliteti »akademske« lirike in postal s tem reformator v francoskem slovstvu, dočim ga bo svetovna štela v vrsto največjih lirikov. Stanje te tragične duše nam daje slutiti gori natisnjena pesem. Verlaine je podoben človek kot nemški Kristijan Reuter — Goethe pred Goethejem — ki je pel pretresljivo lepe pesmi kesanja in duhovne pesmi. Religiozne pesmi je pel tudi Verlaine in pravijo, da so biseri. Pesem sem vzel iz zbirke »Modrost« (Sagesse).

NA OBISKU PRI OČETU SRBSKE STENOGRAFIJE.

IVAN DOLENEC.

Sobota 30. avgusta 1919. Sedel sem v zborovalni dvorani našega narodnega predstavništva v Belgradu in čakal, kdaj se prične seja. Napovedana je bila za 4. uro popoldne; sedaj je že $\frac{1}{2}$ 7, a nobenega poslanca ni od nikoder. Mesto seje se vrše tajna posvetovanja med vlado in zastopniki strank, kako bi se potolažila opozicija, ki noče dovoliti državi proračuna in je pripravljena, onemogočiti vsako delo v parlamentu, dokler obstoji sedanja vlada. S stališča stenografov stvar seveda ni bila tako neprijetna kakor s stališča ministrov; v slučaju burne dolgotrajne seje bi imeli morebiti delo še pozno v noč ali pa bi nam ostalo za drugi dan; tako se je pa obetala lepa prosta nedelja.

»Kaj ne, da greste jutri z nami?« me vpraša tovariš in mi pokaže povabilo. »Gospod Milovanović je bil v stenografskem uradu in je povabil za jutri vse naše osebe — stenografe, tipkarice in 'pisačice' — v svoj vinograd na Topčideru. Kolega Đoka Drenovac nas bo tam fotografiral.«

Tu bi bilo vsako obotavljanje greh. Gospoda Milovanovića — očeta srbske stenografije — sem poznal po imenu že vrsto let; pri predavanjih o zgodovini stenografije na univerzi sem čul njegovo ime kot ime prvega srbskega stenografa, ki je pre-

nešel leta 1871. po naročilu srbske vlade Gabelsbergerjev sistem na srbski jezik. Tudi v našem uradu sem že imel parkrat priliko, govoriti z ljubeznivim starčkom, ki je pred dobrimi 47 leti prvi upravljal stenografsko službo v srbski narodni skupščini, ki je takrat zborovala še v Kragujevcu.

Jupiter Pluvius nam je račun deloma zmedel. Pasjo vročino pasjih dni, ki je gospodarila zadnje tedne avgusta po Belgradu, je baš danes nekoliko ublažil močan veter, ki je zavil vsakega, kogar je zalotil na ulici, v oblak prahu. Jupiter Pluvius nas je videl, kako nam leze po neznosnem prahu jetika v pljuča, ki je je v Belgradu že itak izredno veliko, in je v svoji dobrotljivosti prevzel sam nalogo, poplakniti prah z belgrajskih ulic. Ulil je v nedeljo rano v jutro vodo iz polnega škafa in ničvredni prah se je valil v širokih potokih temnorjave vode v Donavo in Savo. Jupiter Pluvius je bil tudi očitno mnenja, da je za Belgrajčane najbolje, če ostanejo lepo doma in ne trgajo dragocenih podplatov po slabi »kaldrmi« (tlaku) in mokrih potih v okolici, ter je marsikakega veseljaka, ki jo je hotel odkuriti na izlet, spodil nazaj domov z dobromislečim lahkim curkom dežja.

Večina povabljenih gostov je razumela te migljaje in ostala doma. Le petorica se nas je tolažila z mislijo, da itak ne bomo prvikrat in — če Bog da — tudi ne zadnjikrat mokri, ter smo se odpeljali z električno pod topčiderski grič, ki spremlja, okičen s preprostimi vilami, vinogradi in vrtovi, tok Save neposredno pred izlivom v Donavo.

Po ozkih stopnicah, položenih v precej strmi breg, in stezah med mejami vrtov pridemo kmalu do posestva gospoda Milovanovića. Prijazna gospodična nas sprejme in pove, da je »tata« v vinogradu. »Tata! Hodi! Gosti su došli!«

Gospod Milovanović je prišel iz vinograda v domačem delavnem jopiču in se opravičeval, da je delal na vrtu. »Sedaj so delavci tako dragi, da mora človek na vrtu in v vinogradu vse sam delati, ako noče imeti izgube.« Njegovi roki se pozna, da mož ne dela samo s peresom. Isto je pričala tudi zagorela, zdrava barva na obrazu in krepka, neupognjena postava, dasi je mož gotovo že prekoračil 70. leto. Saj je preteklo 48 let, odkar je priredil Srbom stenografijo! Tak je moral biti Laertes, Odisejev oče, ki je baš delal v vinogradu, ko ga je prišel sin obiskat po 20 letih vojne in blodnje po morju.

Imel sem zopet priliko, opazovati značilen pojav med Srbi: skoro vsak srbski inteligent ima tudi nekaj posestva, če ne drugega, pa preprosto hišico z vrtom. Oba srbska tovariša, ki sta bila v družbi, sta imela pravtako vsak svojo hišo in svoje posestvo, eden pičli 2 uri od Belgrada, drugi v Kruševcu. Oba sta bila prav kakor gospod Milovanović vešča vsakemu kmet-skemu delu. Zato je tudi ostalo med srbsko inteligenco toliko lepih lastnosti, ki dičijo srbski narod: gostoljubnost, ljubeznivost in preprostost v občevanju. Ko smo se nekoč razgovarjali, zakaj se Slovenci in Srbi vobče osebno med seboj tako dobro raz-

umejo, je nekdo omenil, da ni zadnji razlog to, ker smo oboji kmetski narod. Srbi nimajo plemstva in skoro vsa inteligenca je v prvem ali drugem rodu izšla iz seljaka. Saj pred 100 leti srbskega srednjega stanu sploh ni bilo; vsi Srbi so bili raja. Ded kralja Petra, Črni Jurij, je bil sam srbski seljak. Zato tudi med Srbi ni velike razlike med stanovi. Eden od tovarišev steno-grafov je poročen n. pr. z nečakinjo črnogorskega kralja Nikita (hčerko Nikitovega brata). Pri nas bi bilo kaj takega senzacija prve vrste, v Belgradu pa sem pol leta prijateljski občeval s tovarišem, ne da bi bil sploh vedel za njegovo imenitno svaštvo.

Sedeli smo pri čaši vina, ki ga je gospod Milovanović sam pridelal, in uživali krasni razgled na prijazne vinske griče s plitvimi dolinami v okolici. Vse, kar nas je obdajalo, je bilo pridobljeno z delom gospoda Milovanovića: s prihranki od svojega zaslužka si je kupil zemljišče in sezidal hišo, z lastnimi rokami obdeloval vrt in vinograd in stiskal vino. »Hiše nisem napravil vse naenkrat; ne maram imeti dolgov. Prvotno sem si sezidal čisto malo stanovanje. Ko sem imel zopet sredstva, sem nekaj prizidal, tako da nisem napravil nič manj kakor štirikrat novo streho na hiši. Hvala Bogu, da je vojska poslopu vsaj kolikor toliko prizanesla. Dasi mi je udarila granata na vrt in izkopala ogromno jamo, mi je vendar zidovje ostalo celo. Ko sem videl, da bodo Belgrad branili, in so se začeli nad mojo glavo razletavati šrapneli, sem zapustil hišo takoj v prvih dneh vojske in odposlal rodbino v notranjo Srbijo. Čez 1 leto smo se vrnil. Odneseo nam je bilo sicer vse, kar je bilo v hiši premakljivega; ni bilo več ne oken, ne pohištva, a ostalo mi je zidovje, ostala streha, ostala tla po sobah in tako sem si mogel hišo kmalu prirediti zopet za bivanje.«

(Konec.)

PRIJATELJU V SPOMIN.

J. ŠOLAR.

(JANEZU JERETINU † 2. XI. 1921.)

Vseh trpečih dan, ko smo mislili na drage rajne, smo zagledali nenadoma med njimi tudi Tebe, dragi Janez. Doigral si svojo vlogo ter stopil z odra. Tako naravno in preprosto si igral, da smo Te komaj opazili, a ko si se poslavljal, smo zajokali vsi, ki smo Te poznali. (Mentor, XII, 29: Opomin.)

Življenje Tvoje? Nov dokaz mi je, da udobnost in bogastvo ni še prava sreča, kajti Tvoje vedro lice, Tvoj iskreni smeh je vzniknil iz revščine in boja za vsakdanji kruh. Kot najstarejši sin številne družine ubogih, a vzornih staršev, si zgodaj vzljubil skromnost tudi sam. Ko si v Ljubljani kot dijak vgriznil v grenki kruh iz tujih rok, Ti je bilo pač hudo pri srcu, a veselost Tvojih oči se ni skalila. Ko si slišal pikro zbadljivko radi preprostosti, nisi od sramu zardeval. Mestne udobnosti so Ti nudili, Ti si jih odklanjal. Tvoji otroški vernosti so se rogali, Ti si jo poglabljal; kajti v njej si črpal moč. Naučil si se mnogo delati, a skromno živeti. In več ko to. Kar Ti je vcepila mati, je zažarelo v ognju trde preizkušnje in vzblestelo je v zavedno čednost. Življenju nisi iskal vsebine v svetu, ampak sam v sebi, ki si ves v Bogu živel, se gibal in bil.

V velikem ljudskem trpljenju, ki si ga ko vojak okusil tudi sam ter ga tako domel še globlje, Ti je življenski poklic stopil še jasneje pred oči. Ves si se hotel posvetiti ljubezni do bližnjega. Ta pot Te je vodila v tiho samoto semenišča, kjer si zorel Bogu in bližnjemu. Spoznaval si sebe in se z neizprosno tenkovestnostjo čistil ter popolnil. Ob trpljenju tovarišev in prijateljev pa se je mečilo Tvoje srce v sočutju, prizanesljivosti in dobrotljivosti. Kupi pisem, ki si jih prejel z vseh bojišč, mi pričajo, kolikim si lajšal težke ure in vlival nove upe v njih izpite duše. Bilà je le besèda, kar si

dal, a v njej je zvenela ljubezen, najredkejša stvar v vojni. Kako goreče so bile Tvoje molitve zanje, so mi razodeli najini večerni pogovori v tihi celici. V Ljubezni prenoviti svet, to je bilo gorišče vseh Tvojih misli in Tvoje samovzgoje. A zato je treba odpovedi, popolne samoodpovedi. Ni bila brez boja — meso je slabo, a duh je z milostjo Najvišjega zmagal. In ko si z otroško vdanostjo položil 2. junija 1918 svoje šibko telo pred žrtvenik Gospodov, da Te sprejme v svoj vinograd, se je v Tebi izkristalizirala ljubezen do bližnjega v najvišji nadnaravni ljubezni: »In to za povedi mam o Boga, da kdor ljubi Boga, ljubi tudi svojega brata.« (I. Jan. 4, 21.)

S tem geslom, ki Ti je bil v resnici življensko ravnilo, si stopil prvič k oltarju, z njim si nastopil pryto službo v Št. Rupertu na Dolenjskem. Mnogo je zahtevala od Tebe župnija, še več pa Tvoja ljubezen. Čez dan »mora človek po hribih in dolinah, da greje in curlja pot od Tebe« (Pismo 17. IX. 1919), na večer pa si zbiral okrog sebe mlade fante, jim usmerjal njih mišljenje, bistril njih znanje, likal njih nastope, blažil njih čuvstva. Tvoji govori, ki si jih redno pisal, so vnemali; saj dihalo prepričanje in ljubezen, tajno premišljevanja in molitve. Dolge ure spovedovanja in vedna gneča okrog spovednice pričajo o ljubezni in sočutju do razbolelih duš, nemirnih src. — Kakor je bilo naporno, si ljubil svoje delo. »Lepa je pastirska služba, Jaka. Ko bi jo vsi z idealne strani gledali, ko bi bila srca nas vseh bolj globoko ljudska (podčrtal por.), to se pravi, bolj dobrotljiva, bolj radodarna!« (Pismo 17. IX. 1919.) »Ampak služba pastirska je lepa, lepa, čeprav so težke ure, grenke ure — ali iugum meum suave et onus meum leve — tako prijetno slovè te besede na moje uho, polne muzike so.« (Pismo 2. III. 1920.) Tvoje šibko telo pa je hiralò, nisi mu pri-

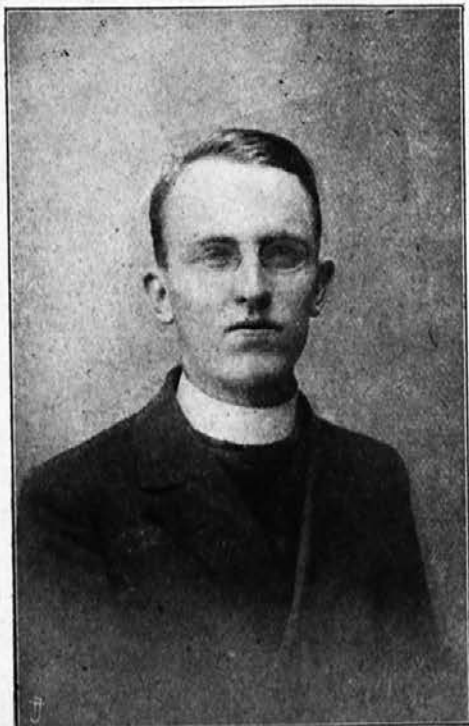
zanašal. »Morda se utrdim, morda se uničim,« si pisal (17. IX. 1919) in delal naprej. Ko si se na pomlad l. 1920. trgal od tal, prepojenih s prvenci Tvoje ljubezni, Ti je bilo težko. »V tem trenutku, ko na to mislim, z rokami in nogami klečim na šent-ruperških tleh ter jih ljubim.« (Pismo 2. III. 1920.)

Prišel si v zavod sv. Stanislava med dijake. Zaživel si novo življenje, življenje vzorov in bojov ter ga znova preživljal z dijaki. Telesnih naporov tu ni bilo toliko ko v težki župniji; zato si posegel znova po knjigi, ki si jo vedno ljubil, znova si začel poglobljati samovzgojo v ljubezni. Kakor si bil vesel in družaben, šaljiv in zgovoren, se zdi, da si se v samotnih urah sprijaznjeval s smrtjo. Kajti v tistih dneh (avg. 1920) si prijatelju v spomin poklonil svojo sliko z napisom: »Spominjaj se smrti in moli zame!« Mar si zapazil na svojem obrazu bolestne poteze, ki so razodevale razjedajočo kal pljučne bolezni? Nisi se ustrašil, nisi nam zaupal skrivnostne slutnje. Mar si bil otožen? Ne, vesel si bil še bolj ko prej, le molitve si podvojil in svoje misli si poglobil. Navzven si hiral, navznoter si rasel, dokler nisi razžarel v vsej lepoti v smrti.

Dijaška srca si si osvojil hitro. Globoke misli izvirajoče iz čutečega srca so s svojo lepo obliko prodirale skorjo nezaupanja. In v taka razorana srca si sejnal zlata semena dobrega in lepega. V toplém žaru Tvojega iskrenega smeha je veselo uspevala setev. Kako globoko v srcu si nosil dijake, posnemam iz pogovorov in Tvojih pisem. V vsakem dijaku je tičal kos Tvojega skrbečega srca. Za vsakega posebej si se bal, da ne zgreši poti do prave sreče, in Tvoje molitve se niso nikdar končale brez spomina nanje. Da, celo v hudem trpljenju kratke bolezni si mislil nanje, radi njih bi bil rad ozdravel.

Dragi Janez, kjerkoli Te opazujem, si mi uganka. Sredi blata si gazil — nisi se umazal; med solznimi si živel — s smehom si sušil solze; ko si prišel med veselo mladino — si s smehom mislil na smrt. Odkod

ta moč? — V Tvoji materi sem spoznal skrivnost Tvojega življenja. To si čutil tudi sam. Sedaj razumem, čemu Ti je podrtaval glas, čemu v veselju zažarel obraz, ko si izgovarjal: »Matil!« Najgloblje, kar si mislil, je veljalo njej, najlepše, kar si čustvoval, si njej posvetil, najnežnejše, kar si napisal, je o materi. (Mentor XI, str. 26, 57.) Zato razumem tudi Tvojo nežno ljubezni do matere Marije, ki si ji

bil veren sin v kongregaciji. Kako srečen si zapisal ko četrtošolec v svoj dnevnik: »22. novembra shod. Sem je prišel prvič K. . . ., ki sem ga pridobil jaz za kongregacijo 17. nov. (Živijo!)« Takoj pa si pristavil: »(Kdor samega sebe hvali, ni dobro).« Da, v materi je izvir, a kje je moč? To si povedal sam: »Blagor tistim, ki imajo Jezusovo vero.« (Mentor XII, str. 62.)

»Podoben sem otroku,« si se dobro sam označil. (Pismo 17. IX. 1919.) Za navidezno neznatnim, povprečnim obnašanjem Ti je tičal klen in čist značaj. Mehak in čustven si bil v govoru in pismu. Včasih si se raznežil celo do lepe lirične pesmi, ki jih pa nisi objavljaj; pesnil si iz notranje potrebe, a zadoščalo Ti je, da si pritisnil svojo

misel, svoje čuvstvo na papir in jih nisi silil v javnost. Ljubezen do matere in domačih je bila najpogostejša snov Tvojih spevov. —

Vseh trpečih dan smo stali okrog Tebe — trpina. Pri polni zavesti si se še poslednjč obtožil Bogu svojih grehov in Ga prosil odpuščanja. Ko Ti je odpustil, si prijel za svečo, da Mu je gorela ona mesto Tebe, ki si ugašal. V krogu dragih dijakov si umiral, a spoznal jih nisi več — prehudo

bi Ti bilo. Ob Tvoji smrtni postelji sem globlje doumel Tvoj deveti blagor. (Mentor XII, str. 62.) Kajti bila je lepa Tvoja smrt.

Predragi Janez, Ti si se poslovil — mi žalujemo. Pa čemu? »Ni konec s smrtjo, tam šele vzcvete življenje.« (Govoril na Veliko noč 1920.) Velikonočni zvon se čuje iz daljave ter nam oznanjuje dan vstajenja.

V s t a j e n j a d a n , 16. aprila 1922.

LOČITEV.

† Iv. Jeretina (kot vojak).

V belih dneh
in črnih nočeh
sva skupaj veslala.

Z brzino viharja hitiš v daljavo
in mrak te zakriva s haljo sanjavo
mojim očem.

Nocoj prišumel je vihar,
odtrgal je ladjico tvojo,
zapustil si mojo.

Na nebu vihar,
na zemlji vihar,
O, brate, kam?

O pozni tej uri
povsod si zapirajo duri
in molijo, plakajo, čakajo...

PET VELESIL.

FR. PENGOV.

Ko se tako vsi trije vdajajo tožnim mislim, prisnežinkata dva nova fantiča iz zraka in se uležeta ne daleč od njih na mizo.

Nista bila večja od že navzočih. Toda eden je bil tako okrogel kot sodček, drugi pa tako suh, da je bilo težko umeti, kako da more sploh živeti; poleg tega je bil pa še zavojito sključen kakor maček (čepovlak).

»Sam Bog vedi, kakšne prikazni so to,« šepne kolerni bacil skoro neslišno tovarišema.

»Jaz jih še nikoli nisem videl,« šepeče davični bacil. In jetični bratec je trdil isto.

»Potipajmo jih nekoliko za žilico!« predlaga zdaj kolerni bacil. Priklonil se je obema novodošlima, ki sta vljudno odzdravila.

»Ali smem vprašati... sta li gospoda trdoživa?«

»I no... gotovo,« zakliče debelušček in se vrti veselo naokrog.

»Jaz lahko vzdržim neznansko veliko,« reče čepovlakar in se divje suče v krogu.

»Izredno me to veseli,« odvrne kolerni bacil. »In kadar se pomnožujeta, ali se delita? Na štiri... osem... šestnajst koscev?«

»V mnogo, mnogo več!« zakliče trebušnik.

»Za kaj naju imate?« vpraša čepovlak.

»Jaz vaju smatram za bacile, gospoda moja,« odgovori kolerni bacil in se znova prikloni. »Pozdravljam vaju v naši sredi. Moje ime je kolerni bacil. Tale strumni gospod tu je davični bacil... kijasti tovariš pa tuberkulozni bacil ali jetičnik, ki

ga pa ne smete zamenjati s cvetlico istega imena, pri Nemcih tako češčeno (Ehrenpreis) Veroniko.«

»Dober dan, dober dan!« hiti mali trebušnik. »Upam, da bo prijetno tukaj. Moje ime je kvasni bacil ali kvasna glivica. Ta gospod tukaj, s katerim sva se srečala v zraku, pa je gnilobni bakterij ali bacil.«

»Čast mi je,« prične čepovlak. »Toda dobrodušen jaz nisem.«

»Ravno smo se pogovarjali o ljudeh,« poroča kolerni bacil. Tedaj se zasuče kipelna glivica od veselja in blagohotnosti okoli svoje osi: »Oj, ti ljubi, dragi ljudje! Saj kaj posebnega ravno ni na njih, toda do mene so v resnici nežni! Moji najboljši prijatelji so.«

»Žal, da se jaz ne morem ponašati s pristrčno zvezo z njimi,« pristavi jetični bacil z nejevoljnim obrazom.

»I jaz ne,« se mu pridruži davični bacil.

In kolerni bacil izjavi: »Vaša opomba nas žali. Ravno kar smo namreč ugotovili, da so ljudje naši najhujši sovražniki.«

»Čemu bo sovraštvo?« ugovarja kvasna glivica. »Bodimo vendar dobrosrčni! Kako vendar morete zahtevati, da naj se jezim nad človekom, ko je vendar tako brez primerne dober proti meni. Saj me naravnost vzgaja kot ljubo domačo živinico, in sicer v krasnih palačah (laboratorijih) s pomočjo učenih ljudi, kemičarjev. Seveda je potreboval človek dolgo časa, preden je prišel na moj sled. Toda nihče ne more delati proti svoji naravi in vsak se mora zadovoljiti z razumom, ki mu ga je dal Bog. Ko so me pa ljudje ugledali, so vzeli stvar resno, to mi že lahko verjamete. Zdaj pa me kar ne morejo pogrešati. Jaz sem tista, ki sem velikega pomena ne samo po prekristnih mlekarstvih zadrukah, kjer pomagam ljudem do krasnega presnega masla in najraznovrstnejših sirov, ampak so mi prisodili prvo mesto tudi po pivovarnah, vinskih kletah in žganjarnah. Jaz sem tista, ki prečaram sladkor iz grozdja, sadja, ječmena, koruze, krompirja itd. v čudoviti alkohol. Sicer prištevajo

zdravniki alkohol med najhujše strupe, a ljudje ljubijo ta strup bolj nego vse drugo imetje, bolj nego svoje družine, svoje življenje in zdravje, da, bolj nego svoje zveličanje. Upam, da sem dovolj utemeljila svojo slavno službo in vzrok ljubezni med menoj in človekom.«

Kolerni bacil, jetičnik in davičar so gledali v zadregi drug drugega.

»Tako?« zakliče slednjič davični bacil. »Vi bi bili torej edini iz našega sorodstva, ki ga ljudje ljubijo?«

»Tudi meni se dozdeva, da se pri vsi ti stvari nekaj ne ujema,« reče jetični bacil.

In kolerni bacil meni, da so izjave tujeja gospoda popolnoma nevredne poštenega bacila.

»Jaz dvomim, da bi bil ta gospod sploh pravi bacil,« se odloči davični bacil.

»Meni se je že od vsega začetka zdel nekako sumljiv,« pritrди jetičnik.

»Predebel je,« izjavlja kolerni bacil. »Samega napuha bi kmalu eksplodiral.«

»Če se razpočim, postaneta dvojčka iz mene,« odgovarja kipelna glivica veselo, »dva debela dvojčiča. Žal mi je, da so gospodje hudi name. Toda stvari v resnici ne morem spremeniti niti za las. Po sreči je moje življenje tako, da me potrebujejo vsi ljudje, tudi nealkoholiki, n. pr. za kvašenje testa pri peki. Priznavam, da mi je vsled tega usojeno mesto »posebneža« med tovariši. Toda bodite prepričani, da živim svoje bacilsko življenje v popolnem soglasju s svojo naravo in se pri tem prav nič ne oziram na ljudi. Zato se mi dobro godi. Svetujem gospodom, da store prav tako; potem se boste počutili mnogo bolje. Ako bi blagovolili postati, visoko spoštovani kolerni bacil, izvrstni jetični bacil in krasni davični bacil, nekoliko bolj dobrosrčni, bi videli, kako kmalu bi prišli do visoke časti in slave.«

Tedaj so se stisnili trije bacili, ki so bili prišli prvi, bolj tesno skupaj in so gledali kaj temno. Nobeden ni odgovoril. Kvasna glivica pa se je vrtela in se smejala iz srca. Nato se prikloni kolerni bacil čepovlaka-stemu gospodu in pravi:

»Želim slišati vaše misli, gospod. Prišli ste sicer skupaj z debelím gospodom, vendar pa ste videti mož, ki mu ne manjka potrebne resnobe.«

»Mislim, da ne,« pritrjuje gnilobni bakterij.

»Morda nam hočete izkazati čast in se izjaviti o človeškem vprašanju?« vpraša kolerni bacil.

Gnilobni bakterij se je zvijal in krivenčil mrzlo v zavesti svoje premoči:

»I, kaj pa je tako posebnega na človeku? Kolikor morem jaz videti, ni človek nič drugačen kot druga živa bitja na zemlji. Živali, rastline, ljudje... to vse je zame eno in isto. Jaz sem vzvišen nad vsemi. Jaz sem gnilobni bakterij. Jaz sem v e l e s i l a.«

»Pardon!« se vtakne vmes kolerni bacil. »Tudi jaz se smatram za v e l e s i l o.«

»I jaz!« kliče davični bacil.

»I jaz prav nič manj!« dopolnjuje jetični bacil.

»Prav, prav!« nadaljuje gnilobni bakterij. »Priznavam, da so gospodje bili n e k d a j velesile. Bili so časi, ko ste vladali svet, kamorkoli ste prišli. Napolnjevali ste z grozo vsa bitja in jih morili. Nihče vas ni mogel umeti, nikdo se vam upirati. Toda zdaj je vaš čas pri koncu. Odkrili so vas in se vojskujejo z vami. In vi nimate prijateljev, ki bi vas mogli braniti. Ni težko prerokovati, da boste v kratkem iztrebljeni s sveta.«

Trije bacili so povsili glave. Pri srcu jim je bilo, da bi bili zbesneli; pa kaj naj odgovore na to? Bilo jim je prejasno, da je imel govornik prav.

»Mene niti omenili niste,« je rekla kvasna glivica in bila videti bolešno užaljena.

»Vi ste izvrstna gospa,« odgovori gnilobni bakterij. »Vi ste na vrhuncu svoje moči. Morda bo ta trajala še dolgo, morebiti tudi ne. Na noben način pa se ne morete primerjati z menoj.«

»Kdo je slišal že kdaj kaj takega!« zakliče kolerni bacil.

»Oprostite!« pravi kvasna glivica. »Kako nespametno je, da vas moram prekiniti, toda prisiljena sem storiti to, kajti naznaniti vam moram, da bom zdajle umrla.«

»Ali morate umreti?« vpraša kolerni bacil.

»Žal da,« odvrne kvasna glivica. »Več dni sem begala po svetu, a ničesar nisem našla, kar bi se dalo pokipeti; polagoma sem se nevarno posušila. Z Bogom torej, gospoda moja! Umrjem, kakor se spodobi poštenemu bacilu, v prepričanju, da bodo moje delo nadaljevali milijoni in bilijoni sorodnic kot velesila.«

Po teh besedah je izdihnila.

Vsi so bili nekoliko poparjeni.

»Govorila je kot govori gentleman in umrla kot se spodobi pošteni bacilki,« se je oglasil gnilobni bakterij.

»Mogoče,« meni kolerni bacil. »Toda ne vem, če imate vi pravico dajati izjave v tem vprašanju.«

»Čujte, čujte!« zakliče jetični bacil.

»Bravo!« se smeja davični tovariš.

»Če že vnanja prikazen rankega ni vzbujala posebnega zaupanja, potem je z vami še mnogo slabše,« nadaljuje kolerni bacil. »Še nikdar nisem videl bacila, ki bi se bil tako strašno zvijal kot se vi. Zato si usojam dvomiti, da bi bili vi izviren bacil.«

»Jaz že dolgo dvomim o tem,« pripomni jetični bacil. »Pravi bacil je ali raven ali kriv, droben ali debel. Izvirnosti kipelnega bacila (kvasne glivice) si ne upam oporekati, čepovlaka pa ni med nami.«

»Prosim gospoda, da obrnete svojo pozornost na nitaste dlačice, ki jih nosi na obeh koncih,« pravi davični bacil. »Kateri bacil je ustvarjen na ta način? To je brez dvoma poskus, da bi posnemal takozvana višja bitja, ki tudi nosijo brke.«

Gnilobni bacil pa se je zvijal ravnodušno z občutkom zmagovalca.

»Glejte, gospodje,« je govoril. »Kakor sem že rekel, priznavam, da ima sleherni izmed vas svoj pomen za ta svet. Ni pa dvoma, da je m o j poklic najjimenitnejši.

Brez mene bi moral svet poginiti. Jaz sem tisti, ki v resnici spravljam v tek in gibanje vse stvari.«

»Ali zahtevam preveč, ako vas prosim, da nam svoje zagonetne besede razložite nekoliko natančneje?« vpraša kolerni bacil. »Morda bi vas bolje razumeli, ko bi hoteli za trenutek prenehati s svojim krčevitim zvijanjem.«

»Žal, da vam ne morem storiti te usluge. Moja narava zahteva, da se sučem in zvijam. Ako bi se prenehal zvijati, bi tudi nehal živeti in vsega bi bilo konec.«

»Kdo je že slišal kaj takega?« pritiska z rokami ob čelo kolerni bacil.

»Slaboumen je,« ugiba davični bacil.

»To je najčistejša megalomanija,« zavpije jetičnik.

»Glejte, gospodje... ravnokar ste govorili o ljudeh,« nadaljuje gnilobni bakterij. »Tudi jaz vem marsikaj o njih povedati, ker se mi zdi, da imate veliko obzirnost pred njimi. Ljudje so mnogokrat smešne, malenkostne, neumne stvarce. To je kakor pribito. Seveda imajo pa tudi svoje solnčne strani, kot je opomnila po pravici rajnka kvasna glivica. Priznati moram, da so najmodrejši med njimi spoznali tudi mojo pomenljivost. Za veliko maso seveda ne pomenim nič drugega kot grd smrad za nosove. Pa to mi je vse eno. Jaz se jih lotim in segniti morajo pametni in neumni, naj bo kdo ugledna oseba ali ne.«

»To naj bo razlaga?« vpraša kolerni bacil.

»Gotovo,« odvrne gnilobni bakterij. »Povsod, kjer leži kak mrtvec, živalski ali rastlinski ali človeški, se prikažem kmalu tudi jaz in ga razkrojim, kot bi trenil, v koristne snovi, ki jih potrebujejo živa bitja. Če bi mene ne bilo, bi svet ne bil drugega nego kup mrličev. Pomislite samo na onih 10 milijonov, ki so padli v svetovni vojski kot vojaki, in koliko jih je v teh 4 letih vzela doma lakota in žalost in potem še španska bolezen in pegasti legar itd., ali recimo, da je podavil cenjeni kolerni bacil nekaj tisoč ljudi, ki jih tako

sovraži. Potem pridem v gosti jaz in povzročim, da segnijejo. Jaz prisilim ljudi, da segnijejo, prisilim pa tudi kolerne bacile, da segnijejo; pri meni je vse eno, berač ali cesar. In če se ljudem tudi posreči kdaj premagati vse tri tu navzoče gospode in vse druge bolezni, ki so jih krivi vaši sorodniki: kugo, mačuh, koze, ošpice, pljučnico, influenco, škrlatinko, oslovski kašelj, vranični prisad, govejo kugo, šen, egiptovsko očesno...«

»Prenehajte vendar s temi dolgimi litanijami!« zaprosi nepotrpežljivi jetični bacil, ki mu ni bila povšeči mnogobrojna konkurenca.

»Če vas človek tudi vse skupaj preмага, meni vendar le ne uide. Umreti mora; in če umrje, poskrbim jaz, da segnije. Zato se tolikrat šalim in brijem norce iz njihovih velikih skrbi, ki si jih delajo kljub temu, da je tako gotov njih konec po meni.«

»Tako, tako,« je prikimal kolerni bacil zamišljeno.

Tudi oba tovariša sta postala resnobna. Davični bacil je hotel uprav nekaj reči, ko se jame gnilobni bakterij zvijati tako silno, kot se doslej še ni bil nikoli.

»Oprostite, da vas prekinem,« je jecljal. »In nikar ne pozabite tega, kar ste hoteli povedati! Žal mi je... da moram iti za kvasno glivico... in umreti... Popolnoma sem izsušen... tu... ni dela... zame. Moja rajna tovarišica tamle je... premajhna... presuha. Sicer... bi bila zame čast in veselje... da jo nagnijem... Z Bogom... gospodje!«

Bil je mrtev.

»Tja,« spregovori kolerni bacil. »Smešno! Zdi se mi, da je ta bil pravi.«

»Tudi moja misel je taka,« pritrdi davični bacil.

»I jaz sem tretji v vajini družbi,« prizna jetičnik.

Molče so ležali nekaj časa drug ob drugem. Tedaj pa se jame nenadoma zvijati kolerni bacil, kot bi imel strašen krč v drobovju.

»Zakaj vendar ne pride Katrica z mokro kunjo?« je stokal. »Kakšna smola, da me je moralo zanesti v takšno neredno hišo! Saj je vendar nujno potrebno, da se obriše prah.«

Drugi niso rekli ničesar, kolerni bacil pa se je zvijal še huje. Bil je podoben pritlikavcu, strašno staremu možu z ukrivljenim hrbtom.

»Umiram!« je slednjič zaklical. »Z Bogom, gospoda! Dobro se imejta!«

Ni ga bilo več.

»Zdaj sva ostala samo še midva,« je zdihoval jetičnik.

»Tako je.«

»To pride odtod, ker sva najbolj trdoživa. Žilavost je najvažnejša lastnost vsakega bacila.«

»Vsekako!« potrjuje davični bacil, »po leg njegove majhnosti seveda. Predstavite si, da bi bili tako veliki kot sloni!«

»Ho, ho, ho!« se je smejal jetičnik. »Seveda, potem bi nas bilo kmalu konec. Ali kaj pravite k temu, če bi bili tako občutljivi kot ljudje?«

»Hi, hi, hi,« se je hehetal davičnik. »No, potem bi pač ne delali veliko hrupa na svetu.« —

V tem trenutku se odpro vrata. Prepih potegne skozi sobo. Bil je tako nežen, da bi morali človeka že silno boleti zobje, da bi ga občutil. A za naše bacile je bil to že pravcati orkan.

Pograbil jih je in zvrtničil s seboj v zrak. Kje sta ostala, ne vem.

Po Karlu Ewaldu »Mutter Natur erzählt«.

VERBUM DEI NON EST ALLIGATUM.

(II. Tim. 2, 9.)

Med vojno in po vojni se je v sv. cerkvi pojavilo nekaj, kar ni novo v cerkveni zgodovini. Zdelo se je, da bo vojna zadala katoliškim misijonom udarec, kakršnega cerkev ne bi mogla v dogledni dobi preživeti.

Brez dvoma so naši misijoni zaradi vojne zelo trpeli; mnogo misijonarjev je moralo misijonski križ zameniti z vojaškim mečem, posodo, ki so jo bili rabili pri krščevanju poganov, z ročno granato; nemške misijonarje so ali izgnali ali pa internirali; izostali so darovi iz Evrope; pretrgano ali vsaj zelo otežkočeno je bilo občevanje z Rimom in z Evropo sploh. Pa ta hudi udarec misijonom ni škodoval. Misijonski duh, ki je bil značilen za našo dobo že pred vojno, je zaplapolal sedaj v silen plamen misijonske gorečnosti. Preganjanje in zatiranje cerkvi ni nikdar škodovalo. Božja beseda se ne dá vkleiniti v železne verige: *Verbum Dei non est alligatum*.

Od vojne službe odpuščeni misijonarji, kolikor jih ni padlo na bojiščih, so se večinoma že vrnili na svoje predvojne misijonske postaje. V mnogih krajih je tudi nemškim oznanjevalcem evangelija znova dovoljeno pridigovati in krščevati. Res je sicer, da nekatere krščanske občine in postaje še samevajo in čakajo, kdaj se bo vrnil njihov pastir — ta pa mogoče počiva na zapuščenem bojnem polju — da se je število misijonarjev splošno

skrčilo: to so očitne rane, zadane od vojske, toda na drugi strani se je prav radi tega v Evropi in Severni Ameriki po vojni misijonska akcija tako poživila, da nikakor ne moremo biti v skrbeh. Stara misijonska društva se razširjajo, ustanavljajo se nova, misijonski časopisi se tiskajo v stotisočih izvodih (glasilo ameriške misijonske organizacije ima 200.000 naročnikov), darovi presegajo dosežanje vsote, misijonska semenišča se polnijo. *Verbum Dei non est alligatum*.

Tudi mladina hoče sodelovati pri misijonskem delu. Priznati moramo naši mladini, da pozna na uro, ki kaže misijonski čas; zato se je oprijelo misijonskega dela z vso gorečnostjo mladega srca, predvsem dijaška mladina.

Dijaško misijonsko gibanje ni staro. Prva akademska misijonska organizacija se je osnovala v Münstru na Nemškem leta 1910. Takoj ob ustanovitvi je štelo okoli 800 članov, več kot vse dotedanje podobne protestantske skupaj. Leta 1914. so bila katoliška dijaška misijonska društva razširjena že po vsej Nemčiji. Istega leta so na takozvanem katol. dnevu v Münstru ta društva zbudila s svojim uspešnim misijonskim gibanjem pozornost med dijaško mladino po drugih državah. Španci so jih začeli posnemati, pri njih se je pa to gibanje omejilo na razne kolegije.

Vojska je gibanje nekoliko zadržala v njegovem razvoju.

Po vojski so dobili Nemci močne tekmece na Holandskem, v Švici in Severni Ameriki. Holandski dijaki (akademiki), ki so organizirani v treh zvezah, so priredili leta 1920. misijonski tečaj v Steylu. Leta 1921. (30. jan.) so sklicali v svoji domovini interakademsko misijonsko zborovanje; istega leta so priredili tudi interakademski misijonski tečaj v Tilburgu, katerega so se udeležili zastopniki skoro vseh držav v Evropi. V Švici se je vršil leta 1921. splošno švicarski misijonski kongres v Freiburgu. Ob tej priliki so onodetni akademiki osnovali svetovno akademsko misijonsko zvezo, kjer so včlanjena vsa dijaška misijonska društva na svetu. Izdajajo list »Betlehem«. Občudovanja vredni so Amerikanci. Prva dijaška misijonska organizacija je zagledala beli dan leta 1918. V treh letih je narasla na čez 240 društev s 50.000 člani in nabrala lepe vsote dolarjev v misijonske namene. Smelo trdijo, da mora njihova »Katol. dijaška križarska vojska« šteti najmanj tri milijone članov!

Tako samo dijaška mladina.

Splošno misijonsko gibanje je najintenzivnejše na Holandskem, objema vse stanovce. Podobno kot so se lani pri nas vršili katoliški shodi, so prirejali tam leta 1921. misijonske tedne, ki so obsegali cerkvene pobožnosti, pridige, zborovanja, predavanja s skioptičnimi slikami, misijonske razstave in manifestacijske obhode. V mestu Maastricht so pri manifestacijskem obhodu tvorile glavni del alegorične slike iz svetopisemske in cerkvene zgodovine. Pri okoli 180 slikah je sodelovalo do 3000 igralcev. Ena je na primer predstavljala naša apostola sv. Cirila in Metoda s Slovani.

Letos o binkoštih se je vršil na iniciativo † sv. očeta Benedikta XV. svetovni misijonski kongres v Rimu.

Zanimivo je, da padejo ravno v to dobo veličastnih trumfov na misijonskem polju trije znameniti misijonski jubileji; obhajamo namreč dve tristoletnici in eno stoletnico.

Papež Gregor XV. je z okrožnico z dne 22. jun. 1622 ustanovil Propagando (Sacra congregatio de Propaganda Fide) v Rimu. Propaganda je do tedaj neurejeno misijonsko delo organizirala in ga iztrgala izpod vpliva svetnih oblastev. Vse misijonsko delo zadnjih 300 let se je izvršilo pod njenim vodstvom.

Velikega kulturnega pomena je njen misijonski kolegij (Collegium Urbanum), kjer je študiral tudi naš slovenski misijonar dr. Ign. Knoblar, in njena znamenita poliglotska tiskarna, ki je pred tridesetimi leti naredila tiskovni poskus v 250 jezikih in 180 oblikah. Leta 1910. se je spojila s podobno vatikansko tiskarno.

Dalje smo obhajali letos 12. marca 300 letnico, kar je bil svetnikom prištet največji misijonar za sv. Pavlom, sv. Frančiška Ksaverij, apostol Indije, prej vseučiliški profesor (filozof) na pariški univerzi. Kot misijonar (1541—1552) je spreobrnil cele dežele s knezi in kralji vred. Krstil je več stotisoč poganov, tako da mu je že roka omahovala in pri pridigovanju glas pojemal. Misijonski križ je zasadil celo na japonska tla. Preden je pa mogel stopiti na Kitajsko, kar si je srčno želel, mu je nemila smrt iztrgala iz rok misijonski križ in posodo za krščevanje. Zapuščen je umrl na samotnem otoku Sancian, odkoder je hrepeneče gledal na vidno kitajsko obal.

Stoletnico je obhajalo 3. maja lijonsko društvo, ki je iz neznatnih početkov preprostega dekleta Marije Jaricot postalo mogočen faktor pri podpiranju misijonov.

Mi Slovenci obhajamo letos še eno misijonsko obletnico, in sicer petletnico ustanovitve naše slovenske Propagande, ki ima namen organizirati misijonsko delo na Slovenskem. Ustanovljena je bila leta 1917. Danes je že kolikortoliko uresničila prvi del svojega programa; postavila je v Grobljah pri Domžalah misijonišče — prvo in edino v Jugoslaviji. Naredila je srečno potezo, da je prepustila vzgojo misijonarjev in nadaljnje organiziranje slovenskega misijonskega pokreta domači misijonski družbi sv. Vincencija Pavelskega. Tako je rešeno vprašanje slovenskih misijonskih poklicev. Koliko dijakov, ki so nosili v svojem srcu biser misijonskega poklica, prej ni moglo tega bisera položiti v misijonsko zakladnico! Sedaj so mladim poklicem odprta vrata domačega slovenskega misijonišča v Grobljah.

Tudi pri nas velja: verbum Dei non est alligatum.

Sv. Ignacij je bral pota in cilje svetnikov in je postal svetnik.

Marsikdo je bral pota in cilje misijonarjev in je postal misijonar.

S. C.

PROBIZ

SLOVENSKEMU ABITURIENTU V SPOMINSKO KNJIGO.

J. Okorn.

Ne v album, v srce!
Drag. Kette.

Cvetje na njivi Tvoje solčne mladosti se osiplje, bilke nastavljajo umetno zgradbo klasu. Pesem življenja, bojna pesem boja in truda že preglašala idilo mladostnih dni. V življenje stopaš, abiturient! Zapečaten studenec njegovih sijajev bo tudi Tebi dal krepljene pijače, demoni sedmoglavi, ki čuvajo vrata neznanih palač, bodo hoteli pogoltniti i Tebe. Z velikim klicem kliče življenje: »Delaj za svoje cilje in naloge!« Steze se pno kvišku in padajo v ljake brez dna, gredo v deželo Itake in Hesperid in med rože Jutra, a se spet izgubljuje v tajni pesmi otoka Siren, med Scilo in Haribdo. Kam hočeš, kakšne naloge, kakšne cilje si staviš, kakšen ogenj gori iz keliha tvoje duše, kakšen cvet nastavljajo popki tvojih misli?

Moderna miselnost se je izgubila v Minojevem labirintu prevar. Brezmejni pasivnosti Buddhove nirvane, ki želi pritisniti svoj mrtvi pečat tudi Zapadu, je nasproti postavil Nietzsche ubijalca »nadčloveka«, skrajnega egoista, človeško pošast, »die blonde Bestie«, in na drugem koncu je dvignil Rus Tolstoj prapor z napisom: »Ne ustavljaš se zlu!« Kant se je zapletel v čarovno zanko agnosticizma, Maeterlinck se je zgubil v prečudno varanem sklepu: »Po smrti v najslabšem slučaju ni nič; če pa je kaj, je dobro.« In Bergson je ustvaril zamotano metafiziko »jaz-a«, ki sam sebe vedno iznova ustvarja in je dosledno nekoč moral obenem biti in ne biti. Misli modernih filozofov so kot čudovito zviti klopčič z mnogimi zankami in vozli, a začetka in konca ni najti. Kateremu hočeš slediti? Nekomu moraš, pravec življenja moraš imeti. Inteligent ne more in ne sme biti podoben velblodu, ki je ob podnožju velike sfinge iskal malovredna puščavska zelišča, dočim je njegov gospodar hotel prebrati večno vprašanje njenih kamenitih ustnic.

Vsi surogati krščanstva, ki so jih ustvarili moderni misleci, peljejo navzdol, v egoizem, v agnosticizem, v kvietizem, v smrt posameznika in družbe. Kristus Gospod pa stoji nepremično

sredi viharjev časov in kliče: »Jaz sem pot, resnica in življenje.« (Jan. 14, 6.) Njegov nauk kaže bele ceste do templjev vrh gora, njegova beseda je kakor zvezda vodnica potniku, okoli katerega je v Sahari zabučala jeza samuma. On je večni in neizpremenljivi tečaj časov, kresalo duhov, luč na svečniku, mesto na gori. Njegovo kraljestvo je večno, v njegovi armadi je zmaga gotova. Družba Svetih je njegov dvor in tisti, ki so svet premagali, so njegovi ljubljenci.

Njegovega nauka ni uničil rimski meč, ne zanke krivovercev, ne zbadljivke satirikov in ne blodnje onih, ki se imenujejo filozofi.

Temu Vodniku sledi, prijatelj moj, in Tvoje življenje bo kot prvi akordi pesmi, katere melodija spi na oni strani temnih vrat, kot roža, ki svoj rdeči cvet upira v solnce.

Kristus je Resnica in Lepota in isti včeraj in vekomaj. On zmaguje in vlada, vlada večno.

Poklic si si gotovo že izbral. Na tem mestu Ti ne podajam nobenih navodil. Rad pa bi Ti povedal tole:

Vsak stan je častivreden, če je človek v njem na svojem mestu. V veliki stavbi človeške družbe istotako izpolnjuje svojo nalogo kamen v zidu kot zlat okrask na stropu ali kip na steni: k skupnosti je potrebno vse. Nalogo svojega življenja izpolnjuje izumitelj, ki je ujet v mrežo električnih žic, izpolnjuje jo rudar, ki živ pokopan trka na zamolke stene premogovnih labirintov, izpolnjuje jo umetnik, katerega življenje je služba lepoti in kulturi. Vsi izpolnjujejo svojo nalogo, a vsak na svoj način. Eno pa je potrebno: človek ne sme biti kot snetjav klas, ki nastavi zrnje, a ga prevleče s črnim ovojem gnilobe, biti mora kot vinska trta, ki goji svoj grozd v bučanju nevihte in v objemih solnca, goji svoj plemeniti sad, dokler ne dozori v opojno slast okusa in v plačilo njemu, ki ga je negoval.

Najvišji in najvzvišenejši stan je svečeniški. Svečenik s čudovito silo besede obnavlja čudež ljubezni na Golgoti, on je steber etičnih principov in varuh presvetih tajnosti. V molitvi slavi njega, ki je z besedo poklical svet in mene in Tebe iz nebiti v bit, po svojem stališču kot »sacerdos secundum ordinem Melchisedech« je »alter Christus«, veliki da-

rovalec večne daritve. On obnavlja vsak dan najsilnejšo dramo, ki se je kdaj vršila, on kliče blagoslov Duha resnice na zemljo, ki je dolina zmot, in deli v spovednici tolažbo neštetim, katere je ranil oster kamen na strmi cesti v dolini solz. On, ki je Gospod nebes in zemlje, ki sedi na desnici Očetovi, katerega v trepetu slavijo kerubi in serafi — On je pokoren svečeniku na besedo... Sveta oblast, kdo bi te mogel doumeti, kdo tvojo vzvišenost dostojno opisati! Svečenik je kot krasen vrt, ki rodi duhteče rože in z njimi kiti druge, kot obrušen diamant, v katerem se lomijo žarki njegovega solnca, Boga, kot zapечатena knjiga najglobljih in najvišjih vprašanj življenja.

Premisli to visokost in veličino in če Te Večni kliče v svojo službo, ne boj se neprilik in težav in z veseljem naj moli Tvoja duša: »Stopil bom k oltarju božjemu, k Bogu, ki je veselje mojih mladih dni.« (Ps. 42, 4.) Tvoje življenje bo žrtev na žrtveniku ljubezni do Boga in ljudi, a tisti, kateremu boš to žrtev žrtvoval, je mogočen in dober dovolj, da Te poplača tisočero.

Če pa nisi poklican, ne bližaj se svetemu žrtveniku. Svet je kraj, kamor stopa svečenik, sveto je njegovo opravilo in boj se, nepoklican stopiti v blesk njegovih šotorov! Gospod dooloča tek življenja in ureja red sveta, ne delaj proti njegovi volji! Kogar on pokliče, tisti naj mu sledi brez strahu in brez odloga, kogar ne pokliče, naj reče: »Ecce, humilis servus Domini! Fiat voluntas Tua!«

Inteligent je zidar kulture naroda. Zato ne sme delati samo zato, da se materialno preživi, on mora imeti višje cilje. Inteligent mora postaviti hram kulture ne le zato, ker mu to daje kruha, ampak tudi zato, ker je to namen njegovega življenja. Tudi umetnik ne oblikuje tvorb svojega duha v mrtvi materiji samo zato, da mu svet preskrbi eksistenco, ampak tudi zato, ker hoče v črko in v glas in v kamen in v gesto roke vliti duha življenja, vliti idejo. In vsak inteligent in kulturni delavec je neke vrste umetnik. Paradoksen, pa resničen je tale stavek: Če inteligent in kulturni delavec ne delata iz ljubezni do kulture same, ampak iz kruhoborstva, potem jima tudi kultura ne bo več mogla dajati kruha, ker bo — umirala in umrla.

Slovanski svet deli v dve polovici ogromen prepad: verski razkol. Naloge nas, katoliških Slovencev je, da ga skušamo poravnati. Zato

pa je treba Vzhod najprej spoznati. Vzhod se nezaupno ozira na vsako kretnjo Zapada, Zapad gleda na Vzhod s prezirljivim pogledom: »Barbar!« Mi moramo upoznati dušo Vzhoda in mu pokazati Zapad v pravi luči. Vodnica in merilo pri tem naj nam bosta pravica in ljubezen. Ko se Vstok in Zapad spoznata in vzljubita, zedinjenje ne bo več daleč.

V naši državi je še obilo plemenskih nesporazumljenj in kulturnih razlik. To zabrisati je naloga naše doraščajoče inteligence. Ena kultura, jugoslovanska, naj objame Balkan od Adrije do valov Črnega morja in stopimo prisrčno drug k drugemu in mu recimo: brat in brat! Hranimo svoj jezik, dragoceno zapuščino naših očetov in naših velikih mož, a v ljubezni objemimo brate od juga, od Bosne in Drina, od Velebita in polja Kosovega, od Balkana in Varne!

Svet stoji v znamenju silnega boja: proletariat proti kapitalizmu, bedni in teptani, ponižani in razžaljeni proti svojim gospodarjem in tiranom. Boj bo gotovo dobival še vedno ostrejšje oblike. A dober ni niti kapitalizem Francije, Anglije in Amerike, niti do skrajnosti izveden komunizem in boljševizem Ljeningov. Pravica in dobrota je na sredi.

Samoodločba narodov je bila fraza, ki je nekatere narode dvignila, da so laže zagospodovali nad svojimi sosedi. Če pa beseda »samoodločba narodov« postane resnica, bo najprej prekucnila prestol onim, katerim ga je postavila.

Krščanski inteligent naj stoji vedno na strani ubogih in preziranih in naj gleda, da edino orožje in edina pomoč ponižanih in razžaljenih mas ne bo nikoli postala surova sila in revolucija!

Goriško solnce, svetogorsko božjo pot in breg sinjih vod, teh oken, oči in cest v široki svet, nam je zatemnila noč tujega nasilstva. Naša dolžnost je, da nesrečnim bratom pomagamo! Glejmo, da slovenska misel na Goriškem ne bo razpala, da bo sanjavo Adrijo v jutru budila pesem naših dedov, zanimajmo se za kulturna stremjenja in kulturna vprašanja goriških Slovencev in če bo treba, jim tudi pošiljajmo kulturnih delavcev. Tujec lahko s silo odtrga kos države, a kosa narodnega duha, narodne kulture, narodnega življenja ne more odtrgati, če mu tega sami ne pustimo!

Še mnogo drugih velikih ciljev in silnih nalog čaka mene in Tebe, prijatelj moj mladi. A vse se končno dajo reducirati na dve največji, ki sta: približati se človekovemu idealu na zemlji, ki je podobnost Bogu, in delati z vsemi silami za prospeh duševne in materielne kulture svojega naroda in svoje države.

Sloviti poljski pisatelj Slowacki je v nekem svojem delu čudovito lepo opisal žalost bednega beduina, ki mu je kuga v pustinji umorila ženo in otroke. »Oh,« govori žalostni Arabec, »oh, vračam se domov in vprašuje me divja pomaranča na mojem domu, vprašujejo me oblački vrh Libana: 'Starec, kje je tvoja žena, kje so tvoje hčerke?' In odgovoriti moram: Vsi, oj, vsi spe mrtvi v pustinji.«

Ne le ta Arabec, tudi vsak drug človek se nekoč vrne tja, odkoder je izšel, pustinja življenja je za njim. In takrat ga vpraša s trepetom in drhtečim glasom njegova zbegana duša, vpraša ga mrka groza in silna resnost zadnje ure njegovega življenja, vpraša ga pekoči ogenj njegove vesti, vpraša ga neurejeni klopčič življenskih zmot in vpraša ga končno tudi najstrožji, najpravičnejši vsevedni Sodnik živih in mrtvih:

»Človek, kje so tvoji talenti, kje izvršena naloga tvojega življenja, kje tvoja nedolžnost, kje tvoj poklic, ki sem ti ga jaz določil?«

In gorje, trikrat gorje meni in Tebi, prijatelj moj, če bova na vsa ta vprašanja morala odgovoriti:

»Gospod, vse spi pod gomilo izgrešenih življenskih poti.«

ZNAMENITA URA.

2. Znanstveni deli ure.¹

Zadnjič sva si ogledala pesniški del znamenite ure, danes se seznaniva z njeno znanstveno vrednostjo, ki ji daje svetovni sloves. Seveda si pripravi kar naprej vso svojo astronomsko modrost. Stojiva namreč pred najpopnejšo astronomsko uro, ki nama kaže trojni različni čas: povprečni, pravi solnčni in zvezdni čas, ki nam kaže poleg tega gibanje planetnega sistema in lune ter ima skrajno podrobno izveden državljanski in cerkveni kalendar. Kljub tej popolnosti ali raje, prav radi nje bi te spravil v zadrego, če bi te pred uro vprašal: »Prijatelj, koliko je ura?« Najbrž bi malce zardel in segel v žep po svoji, da mi odgovoriš. Saj ni čuda: toliko kazalcev, pa vsak drugače kaže. Kdo bi se spoznal! Preglejava jih po vrsti, morda jih le uženeva.

¹ Glede vseh astronomskih podatkov v razpravi prim. prof. Reisnerjevo Fiziko za višje razrede srednjih šol, ker tu ne morem podrobno razlagati vseh pojmov.

Tistale manjša črna številnica (8)² — 80 cm ima v premeru — je še najbolj podobna našim vsakdanjim uram. Kakor gotovo veš, se meri dan po dozdevnem gibanju Solнца okrog Zemlje. Prebrisani človek pa je prišel Solncu na sled, da dôbe, v katerih obhodi dozdevno enkrat pot okrog Zemlje (= pravi solnčni dan), niso med sabo enake. Ker pa je človek hotel imeti enakomerno razdeljen čas, si je celoletno solnčno pot razdelil v enako dolge dôbe (24 ur 3 min. 56.5 sek.), kar nam je naš povprečni ali meščanski dan. Tako boš saj približno vedel, kaj hočem reči, če ti povem, da kazalci na črni številnici kažejo povprečni ali meščanski čas. Na številnici vidiš 4 kazalce, izmed katerih očitvidno spadata po 2 in 2 skupaj, kajti 2 sta pozlačena, 2 posrebrena. Pri večkratnem opazovanju boš lahko dognal, da je pozlačena dvojica redno 31 min. pred posrebreno. Če pa prineseš s sabo iz Ljubljane natančno po naši železniški uravnano uro, boš videl, da je tvoja še 29 minut pred pozlačeno, torej točno 1 uro pred posrebreno dvojico. Če pa si v Ljubljani v »Zvezdi« naravnal uro po našem poldnevniku, bo tvoja ura kazala 27 min. pred zlato, 58 min. pred srebrno dvojico, a 2 min. za našo železniško uro. Če si odpreš Pajk-Kržišnikov Zemljepis² str. 28, mi lahko odgovoriš, 1. kateri povprečni ali meščanski čas kaže a) pozlačena, b) posrebrena dvojica kazalcev, c) naša železniška ura; 2. ob katerem poldnevniku leži Strasburg; 3. koliko stopinj sta narazen Ljubljana in Strasburg. — Ura bije, kakor kažejo srebrni kazalci. S to številnico je zvezana tudi velika številnica (3·20 m v premeru) zunaj nad vhomod v stransko stolnično kapelo, kjer je ura. Ima 2 kazalca: eden kaže dnevne ure, drugi, kateri dan v tednu je.

Lotimo se sedaj najbolj zamotane številnice, one pod črno, ki je tudi veliko večja od nje (2·30 m v premeru) ter nam kaže pravi čas. Obod predstavlja zemeljski ravnik, ki je razdeljen v 2 × 12 ur. V središču je z zemeljsko osjo pritrjena severna zemeljska poluta, in sicer tako, da stoji strasburški poldnevnik (7° 45') navpično in kaže na 12. Izmed kazalcev si oglejmo najprej tistega s pozlačeno ploščico na koncu (9). Ploščica predstavlja solnčno oblo in kazalec opisuje z njo dozdevno solnčno gibanje okrog Zemlje. Ko pokaže 12, sovпада s strasburškim poldnevnikom in tedaj je v Strasburgu točno poldne, ki je nekaj minut pred ali po poldnevu povprečnega časa; le štirikrat na leto (15. aprila,

² Številke v oklepaju se nanašajo na sliko 1. v »Mentorju« št. 5—6.

14. junija, 1. sept., 25. dec.) je istočasno povprečni in pravi solnčni poldan, dočim dosega razlika višek 12. febr., ko je meščanski poldan približno četrt ure pred solnčnim, ter 3. nov., ko je meščanski poldan približno četrt ure zadaj. — Vse nepravilnosti, ki temelje deloma v solnčnem gibanju samem (Keplerjev zakon), še več pa v dejstvu, da je vse to gibanje projicirano na ravnik, uravnava posebno kolesje (12), o katerem bo še govor.

Drugi kazalec na tej številnici (10) nam predstavlja navidezno gibanje Lune okrog Zemlje. Ta kazalec je že sam na sebi zanimiv. Giblje se namreč istočasno na 3 čisto različne načine: 1. kroži po številnici, pri čemer opisuje Lunino pot projicirano na ravnik; 2. vrti se okrog lastne osi, da kaže različne Lunine faze; v to svrhu nosi kazalec na koncu malo kroglico, ki je na polovico pozlačena, na polovico pa črna ter se zavrti okrog in okrog v enem sinodskem mesecu ali lunaciji (29 dni 12 ur 44 min. 2.68 sek.); 3. ta kazalec se tudi daljša in krajša, kar je potrebno, da more pokazati mrke Solнца in Lune. Kadar mrkne Solnce, tedaj pokrije lunina kroglica del solnčne ploščice; ob mrku Lune pa se skriva za temno ploščico, ki je diametralni podaljšek solnčnega kazalca (9) in predstavlja zemeljsko senco. Prvo se zgodi le, kadar sta si Luna in Solnce v konjunkciji, drugo le, kadar sta si v opoziciji. Ker pa je Lunin tir naklonjen proti ekliptiki za približno 5° , ne more ne Solnce ne Luna mrkniti nikdar, kadar je Luna severno ali južno od ekliptike. Da se torej v takem slučaju ne krijeta ploščici in kroglica, je lunin kazalec skrajšan oziroma podaljšan, tako da se s krajšim oziroma daljšim polumerom umakne solnčni ploščici spodaj oziroma senčni zgoraj. — Mrki morejo torej nastopati le v presečiščih ekliptike in Luninega tira, takozvanih vozlih. V teh slučajih je dolžina luninega kazalca enaka dolžini solnčnega oziroma senčnega kazalca, tako da se ob srečanju točno krijejo. Iz medsebojne lege kritih ploskev solnčne ploščice in lunine kroglice pa lahko spoznaš, ali in v katerih krajih severne zemeljske polute bo nastopila popolna ali delna tema. — Pri gibanju Lune moramo računati s še znatnejšimi nepravilnostmi kakor pri Solncu. Tako se n. pr. pomikata vozla po ekliptiki v nasprotnem smislu kakor Luna; ker se vsako leto premakneta za 19° , se torej črta vozlovka zavrti okrog in okrog v približno 19 letih. Še več nepopolnosti ima svoj vir v projiciranju na ravnik. Vendar so kakor Solnčne tudi te in še druge nepravilnosti upoštevane v posebnem kolesju (12). Preden pa zapustimo to številnico in pogledamo že dvakrat napoveda-

no kolesje (12), naj ti še povem, da druga 2 kazalca (11), ki ju vidiš na tej številnici, kažeta solnčni vzhod in zahod ob posameznih dnevih.

Sedaj pa nekaj besed o kolesju (12), ki uravnava kazalce tako, da kljub vsem resničnim in tehničnim nepravilnostim kažejo natančno sliko dozdevnega gibanja. Uravnavanje teh nepravilnosti se vrši po krivuljah, ki jih mora obhoditi zobčasto kolesje, pri čemer preračunjeno natančno toliko prehiti ali zakasni, kolikor znaša resnični nedostatek. Kolesje je v vodoravnih vrstah naloženo drugo nad drugo in se opisujoč krivulje dviga ter pada. Pri uravnavanju solnčnega gibanja sta 2 taki krivulji, ki predstavljata tropsko (od pomladišča do istega nazaj) in anomalno leto (doba med 2 zaporednima prehodoma Zemlje skozi perihelij) in zraste vsakih 100 let za 0.262 sek. Za uravnavanje Luninega gibanja imamo 5 takih krivulj, ki predstavljajo dobo anomalije, evekcije, variacije, letne enačbe in redukcije. Zopet drugo kolesje pa ureja premikanje vozlovke.

Ze dvojni čas se ti zdi odveč, a kaj ko nam pa ura kaže še tretji zvezdni ali siderski čas. Pa ne boj se, ta je najenostavnejši, računa le s celimi števili in ne pozna nepravilnosti. Kaže nam ga enostavni kazalec (13) na številnici s središčem v vrtilni osi nebesne krogle, ki je nagnjena proti obzorju približno 48° (strasburška zemljepisna širina). Na nebesnem globu je posejanih okrog 5000 zvezd iz prvih 6 velikostnih razredov. — Zvezdni ali siderski dan je doba, v kateri se zvezda stalnica dozdevno zavrti okrog zemlje in obsega točno 24 ur, torej nekako 4 min. krajši kakor pravi solnčni dan, tako da pride na solnčnih 365 dni točno 366 zvezdnih. Solnce ne opisuje namreč le vzporednikov, ampak se obenem pomika tudi po ekliptiki, pri čemer se dnevno zamudi približno 4 min. — Vse to dozdevno gibanje pa je treba razumeti tako, kakor da ga gledamo iz središča nebesne krogle, kjer je mišljena Zemlja. — Nebesni globus je postavljen v posebni krogovni (kolurni) sestavi, v katerem opravlja poleg revolucijskega tudi precesijsko gibanje, ki se zaključi v enem platonem letu, t. j. približno 26.000 (natančno 25.868) letih.

(Konec.)

Fr. V. Foerster: **ODKRITJA.**

1. Čemu bi gledal za kulise.

Če si kdaj sedel v gledališču ali cirkusu in gledal rajanje prelestnih vil, kjer so male deklice nekako tvojih let skakljale sem ter tja v lesketajočem se okrasju, ki se je svetlikalo zdaj v rdeči, zdaj v modri, potem v snežno-

beli luči — se ti je morda rodila misel, kako rad bi bil i ti tam zraven, kako sijajno mora biti tako življenje. Ali so vas pa starši že kdaj peljali za kulise? Tja, kjer b' si vile lahko ogledali od blizu, da bi videli, kako utrujeni in otožni so njih obrazi? Kaj šele, če bi prišli k njim v stanovanja in bi videli, da so te vile največkrat ubožni otroci, ki pa morajo že pomagati s svojim zaslužkom, da se vzdržuje družina, in bi videli, da žal postopajo z njimi na odru in domu večkrat trdo. — Spoznali boste tisti hip, kako različno je življenje pred in za kulisami.

Izvestni ljudje uživajo le to, kar je pred kulisami, in ne posvete ne ene same misli temu, kar je za njimi. Vedno gledajo le videz in površje — globlje ne prodro. Mlade mačke so slepe le devet dni, a mnogo ljudi svoje žive dni, ali vsaj ne vidijo razen najbližjega — hudo so kratkovidni. Morda ste že slišali, kaj je rekla francoska kraljica Marija Antonija, ko je stradajoče ljudstvo kričalo pod okni njene palače in so ji poročali, da ljudstvo nima kruha? »No, pa naj je potico,« je menda rekla, ne kakor bi hotela reveže zaničevati, ampak zato, ker si sploh ni mogla predstavljati, da človek ne bi imel jesti. Živela je v lesku in blesku, v izobilju vsega, a nikdar ni pogledala za kulise. In ker ljudstva ni razumela, ker sploh ni vedela, kako živi, je postopala z njim napačno, kar ji je poleg drugega v znatni meri povzročilo njen žalostni konec. Kajti s tem, da česa ne vidimo, stvar še ni odpravljena s sveta. Za nas pa je važneje, da vidimo, kar se godi za kulisami, kakor to, kar se odigrava v razkošju dnevne luči. Kajti kar zadene prvi naš pogled, je često le videz in prevara, dočim tiči za tem šele pravo in resnično življenje. Kdor se ravna le po videzu in zunanosti in ne proučuje, kar tiči v ozadju, ta naj se ne čudi, če se mu življenjska stavba zruši, kajti zidana je po zgolj napačnih črtežih in računih.

Par izletov za kulise našega življenja bi rad napravil z vami, da me boste razumeli, kaj pravzaprav hočem, in začnete zgodaj zdraviti svojo kratkovidnost.

2. Zakrpane hlače.

Z nami je hodil v šolo deček ubogih staršev. Nosil je hlače zašite s krpami vseh mogočih barv, tako, da smo se sijajno zabavali ob njih. In kadarkoli smo mislili: sedaj bo vendar le konec, jutri mora priti z drugimi hlačami — pa se je pojavila na njih ogromna nova krpa in vse male krpe okrog nje so zrle z novim upanjem v bodočnost, prav kakor majhen narod, če se nenadoma pojavi

velik in pogumen državnik ter prime za krmi-
lo. Ko smo se vračali po počitnicah v šolo, smo si ustvarjali največji praznik, ko smo na šolskem dvorišču opazovali Janezove hlače. Glasen smeh se je razlegal po igrišču, kajti z vsakim dnem so postajale bolj pisane.

Kako me je danes sram tega smeha! Saj nisem mislil nič hudega — a bil je tako neskončno neumen in puhel ta smeh. Videli smo le pisane krpe, ne pa vsega, o čemer so pripovedovale: niti skrbne materine ljubezni, niti prečutih nočnih ur, niti marsikake solze, ki jo je potočila mati ob misli, da z vso svojo skrbno ljubeznijo ne doseže drugega ko posmehovanje nad sinom v šoli. Bog ve, s kako skromno vsotico se je borila uboga mati v svojem gospodinjstvu in s kako skrbjo je šivala, da vzdržé hlače do novega leta. Koliko tisočkrat več so bile pač vredne te hlače ko najlepše in najmodernejše angleške s svojimi neoporečnimi gubami. Ali ste že slišali, da plačujejo danes po sto tisoč kron in več za slike starih mojstrov, ki večkrat niso znali niti dobro risati, a so zato vdahnili svojim slikam toliko ljubezni in miline, da te še danes po preteku več stoletij ogrejejo in ganejo? No, Janezove hlače so bile tudi taka umetnina. Če bi bile danes naprodaj, dal bi zanje veliko, veliko. Obesil bi si jih pred mizo kakor stenski zemljevid. Tam bi vam razkazal svetove čudovite iznajdljivosti materine ljubezni, razkazoval, koliko premišljevanja, koliko skrbljivosti tiči v tem ubogem koscu blaga. Toliko vsega tega tiči tu notri, da bi ne spravil tega skupaj niti najboljši pariški krojač. Moral bi priznati: ne krojača, ne šivalnega stroja ne dobite s toliko potrpežljivostjo, vse to zmora m a t i !

Spričo tega boste razumeli, kako neumen mora biti človek, da se takim hlačam smeje! Kdor zna tako šivati, ta ni vsakdanji človek. Janezova mati je bila čisto gotovo izredna žena in le prepozno obžalujem, da nisem nikdar prosil Janeza, da jo smem obiskati. Če kdaj zagledaš take zakrpane hlače, spomni se, kaj sem ti povedal. Važneje je, da razumeš razvojno zgodovino takih zakrpanih hlač in lahko bereš iz nje, koliko dela je v njih, važneje, kakor da znaš čitati ogromne knjige svetovne zgodovine in poznaš zgodovinski razvoj ognjenikov. Čemu bi bilo pač važneje? Enostavno zato, ker je tako podlo, da se zasmehuje in zaničuje pridno delo polno ljubezni, ker se naša prava izobrazba kaže zlasti v tem, da se ne smejemo nikdar o nepravem času. K tej izobrazbi pa nam ne pomagata ne svetovna zgodovina, ne naravoslovje, kakor sta tudi važna predmeta,

ampak nam jo nudi edino le premišljevanje o življenju našega bližnjega.

Če naletite kdaj na lepo zakrpanega dečka, ki se sramuje posmehovanja svojih tovarišev, mu krepko zakličite: »Le ponosen bodi, ko imaš tako mater! Ti nosiš najdražje hlače na svetu!« Morda to ni res? Mar ni vtkana ondi materina ljubezen in mar ni to plemenitejše in lepše, kakor če bi bile vezene z zlatom? In če jih nosi ponosno in hvaležno, mar se ne zdi, da imajo dušo? Mar ni to pravi, a tako hudo pogrešani izraz najplemenitejših čuvstev človeškega srca?! (Dalje.)

(Lebenskunde.) —§—

UGANKE IZ ŽIVALSTVA.

(Po Zell-u. — P. P.)

6. Zakaj taka razlika med konjem in govedo?

Medtem ko prištevamo konja med najlepše živali, tega o volu ali o kravi ne moremo trditi. Govedo nam je sicer v mnogoterem oziru koristnejše nego konj; tudi 'sta lahko krava ali vol lepa v svoji vrsti, vendar govedo kot tako se v lepoti ne more meriti s konjem. Sta pač oba vsak svojemu namenu primerno ustvarjena. Opazujmo jih v postavi in v navadah in spoznali bomo, zakaj je konj ustvarjen tako lepo, govedo manj.

Konj je ustvarjen za ježo in za vožnjo. Odtod njegove gibčne in skočne noge, njegova vitka postava, živahno oko itd. Res, da sta tudi osel in kamela porabna za ježo; toda eden je premajhen, drugi prevelik. Tudi vole rabijo po nekod za ježo; toda jezdec na volu — to pač ni posebno vabljava prikazen. Domovina konja je ravnina, domovina govedu je gozd. S travo posejane nepregledne ravnine ruske in ogrske; tam je konj doma. To pričajo tudi današnje konjeve navade. Konj je plašen; malenkost zadostuje, da se ti splaši in z vozom in voznikom zdirja naprej, ne oziraje se na drevesa in plotove, ter razbije sebe in voz. Ta plašljivost je ostanek iz tistih časov, ko se je kot divjak pasel na nepreglednih stepah in je ob nevarnosti iskal rešitve v diru in teku. Tamkaj je to rešitev tudi dobil; kajti dreves in plotov ni bilo. Konj čuti, da mu narava ni dala rogov, s katerimi bi se mogel ubraniti sovražnikov: odtod njegova plašljivost. Njegova rešitev so noge. Vse drugače pa govedo. Govedo je v nogah težko in okorno, ima v rogeh izborna orožje. Zato se v nevarnosti obrača v tisto smer, kjer čuti sovražnika. Opazuj konja in govedo na cesti, kadar prihaja avtomobil od zadaj. Konj gleda naprej in hoče v dir; vol se obrača nazaj.

Prvovrstna domovina govedu je gozd. Odtod težko in okorno telo, kratke, a močne noge, kratek vrat, ki ga govedo nosi vodoravno; v gozdu namreč ni razgleda, zato ni treba nositi glave pokonci. Glas govedu buči kakor lovčev rog, razgetanje konja pa je kakor trompeta, katere glas je namenjen za daljavo. — Opazujte konja in govedo, kako se paseta. Govedo zagradi z jezikom cel šop trave, pritisne s spodnjimi zobmi na zgornjo mesnato čeljust in odtrga šop; konj prime travo z ustnicami, jo odgrizne z zobmi in použije. Tako kot govedo se pasejo gozdne živali, ki trgajo bilke dreves in grmovja; tako kot konj se pasejo živali po stepah, ki grizejo kratko travo. Zato govedo muka in tuli od samega veselja, ko je prišlo v gozd; je pač tu doma. Konj pa dvigne glavo in se spusti v dir, kadar je cesta dospela iz soteske in se je odprla široka ravan...

7. Kaj pomeni bela barva pri živalih?

Opazuj srno, jelena, zajca. Opazil boš na zadku široko belo liso; zajec ima poleg tega tudi rep bel. Jazbec ima namesto tega sive proge ob straneh. Po trebuhu opaziš pri večini divjih živali belo, sivo ali sploh svetlejšo barvo. Kaj pomeni bela barva pri divjih živalih? Kakšen namen hoče narava (= Stvarnik narave) z njo doseči? Trojne vrste je ta namen.

1. Ta barva kaže živalim, ki v gručah žive, smer, kamor se gruča premika. Ponoči je telo živali, ki naprej hiti, zavito v temo; naslednice bi jo izgubile izpred oči, toda kakor veliko belo ogledalo se premika tista bela lisa in kaže nasledniku pot in smer, ki jo ubira njegov prednik. Vsled tega ob kakem ponočnem begu sledi srna srni druga za drugo.

2. Bela barva je tudi pri živalih znamenje miru. Vsled tega so ponočne roparice vedno temne barve. Kadar žival vidi, da se ji bliža žival brez belih prog in marog, tedaj vé: To je sovražnik. Nasprotno so živali z belimi marogami miroljubne in ne nevarne, n. pr. zajec, srna, jazbec.

3. Bela barva na trebuhu pa je zavoljo mladicev, da jim kaže pot do materinega mleka.

To splošno pravilo glede bele barve pa velja seveda le za ponočne živali. Pri živalih, ki podnevi žive in za hrano gredo, bi bele lise v tem smislu ne imele nobenega pomena in ga tudi nimajo. Lovci najbolj sovražijo take pse, ki ponoči sami hodijo na lov. Izmed teh so pa najbolj nevarni belomarogasti, ker zajec in nižja divjačina sluti v njih prijatelja in ne beži. Je pač bela barva tudi živalim barva

miru. Gorje, če se hinavsko v to barvo obleče sovraštvo in smrt!

8. Kaj je to: pasja pošta?

S psom greš na izprehod in pri vsakem kamnu, na vsakem cestnem voglu dvigne zadnjo nogo ter pomoči mejnik, če ne pusti še kaj bolj vidnega za seboj... To je pasja pošta. Da je to res pošta, mi boš verjel, ako te opozorim, da pes v sobi tega ne bo nikdar naredil, pa četudi dolgo ne more na prosto, zunaj na prostem pa ta pogosta navada. Zakaj? V sobi vé, da ne bo tovariša, ki bi prišel za njim in povohal, kdo je hodil pred njim. Zunaj je stvar drugače. Veliko mu je na tem, da vé, kdo je bil, oziroma: katera je bila. Ker prosto živeča žival si mora družčino in pleme sama iskati; v to ji služi pošta, ki je pač izmed vseh pošt najcenejša in najbolj naravna. Pa tudi najbolj primerna; kajti pes slabo vidi, a dobro vonja, medtem ko živalim, ki dobro vidijo, n. pr. ptičem tega ni treba. Nekaterim divjim živalim, n. pr. antilopi se cedi iz oči neke vrste dišeča tekočina; zato drgne glavo ob samotno stoječa drevesa, da kaže naslednici pot za seboj. Izmed ljudi pa pravijo, da imajo cigani nekaj podobnega. Zaznamujejo ogle hiš, kjer so bili dobro oziroma slabo sprejeti, s posebnimi dogovorjenimi znamenji, da se nasledniki vedo ravnati. Človek pač dobro vidi; zato so njegova pošta vidna znamenja; pes pa dobro vohaja; zato je njegova pošta dišeče vrste... V gospodarjevi sobi smo rekli, tega pes ne naredi, ker nima namena in pomena; v večjih gostilnah, kjer se shajajo gospodarji v družbi svojih psov, pa boš večkrat opazil, da so noge pri mizah omočene... Ti se smeješ! Pa stvar ni tako smešna. Tudi pasja pošta je v naravi velikega pomena. Za njo ni treba znati ne brati, ne pisati in potrebno črnilo je vedno pri rokah!

(Konec.)

Aleksander Volta. Kadar drči polizobraženelec v električnem vozu nalahko po mestnih ulicah, ki odsevajo od zlate luči žarnic; kadar se razgovarja iz svoje sobe s prijateljem, ki je oddaljen mnogo ur od njega in spozna njegov glas; kadar pošilja pred brzovlakom in brzoparnikom poročilo v Ameriko ali Avstralijo; kolikokrat krivenči ravno ob pogledu na ta čuda posmeh njegove ustnice, ako opazi, da prebira poleg njega stara mamica jagode rožnega venca ali ako nanese pogovor na duhovnika in cerkev! Kako hitro je pripravljen izreči nad vsem, kar je prinesla prejšnja doba, svojo obsodbo, da je zastarelo in odpravljeno, in tudi krščanstva ne izvzema od te obsodbe! In vendar je sama ljuba nevednost in površ-

nost, ki misli tako, in posmeh je zelo neumestno. Umovi, katerim se imamo v prvi vrsti zahvaliti za te moderne pridobitve, so se potopili v krščanske resnice in klonili pred njim glave. Spretne roke, pod katerimi so se na poskusni mizi najprej javile skrite električne sile, te roke so se sklepale k molitvi in pri Volti in Amperju n. pr. tudi rožnega venca niso odklanjale. Na polju one znanosti, ki najbolj zbuja pozornost današnjega sveta (elektrike), nevera nikakor ne najde avtoritet, s kojih ugledom bi mogla kriti svoje sovraštvo proti Kristusu.

Aleksander Volta, ki je umrl l. 1827., je bil globoko verna narava. Baval se je mnogo in natančno s temelji, na katerih stoji katoliška vera. Brez strahu pred ljudmi se je udeleževal verskih vaj. Vsak dan je bil pri sv. maši, ob praznikih je prejemal sv. zakramente. Na praznik sv. Rešnjega Telesa je okrasil svojo hišo in ulico Como, kjer je šla procesija mimo. Nad vrati hiše je bila Marijina podoba, ki jo je vsak dan pozdravil, ob sobotah pa je prižigal svetiljko nji na čast. Vsak dan je molil sv. rožni venec.

Svojo srčno ljubezen do krščanstva je kazal tudi na ta način, da si je prizadeval vcepiti sv. vero in jo utrditi tudi v drugih. Kolikokrat je sedel ob nedeljah popoldne v cerkvi v Como sredi gruče otrok in jim vneto razlagal katekizem!

L. 1815. se je trudil kanonik Jakob Ciceri na vso moč, da bi spreobrnil nekega umirajočega prostomisleca, ki je zavračal vsako prigovarjanje z opazko: »Vera je pač dobra za nižje ljudstvo, možje znanosti pa lahko izhajajo brez nje; zadnjih se hočem držati.« Ciceri se sklicuje temu nasproti na Volta, češ, on vendar tudi ume nekaj znanosti in daje tako lep zgled krščanskega življenja. Res je napravila slava tega imena vtis na svobodomisleca. »Ako Voltova vernost ni samo vnanji videz, ampak istina,« tako je menil, »potem se hočem tudi jaz spovedati.« Kanonik, Voltov znanec, se obrne na učenjaka, ne bi li hotel napisati ubogemu zaslepljencu par vrstic. In Volta je odgovoril takole:

»Ne razumem, kako more kdo dvomiti o moji odkritosrčnosti in stanovitnosti v veri, ki jo spoznavam, ki je katoliška, apostolska, rimska, v kateri sem rojen in vzgojen in katero sem vsak čas spoznaval na znotraj in na zunaj. Res je in le prevečkrat se je zgodilo, da sem se premalo potrudil za dobra dela, ki se spodobijo katoliškemu kristjanu in zakrivil mnogo grehov; toda po posebni milosti Gospodovi se nisem, kolikor se zavedam, nikoli pregrešil proti veri. Ako so dali moji prestopki in ne-

redi komu povod, da vidi v meni kako nevero, tedaj izjavljam temu in vsakemu drugemu in sem pripravljen izjaviti to v vseh okoliščinah, naj stane karkoli, da sem imel to sveto, katoliško vero vedno za edino, pravo in nezmotljivo in jo imam še vedno ter se brez prestopa zahvaljujem ljubemu Bogu, da mi je podelil tako vero, v kateri živeti in umreti sem krepko odločen v trdnem zaupanju, da dosežem večno življenje.

V tej veri res da spoznavam dar božji, naravno vero; a zato nisem zanemarjal naravnih sredstev, da se v nji še bolj utrdim in razpršim vsak dvom, ki bi se utegnil vzdigniti, da me poskuša. tako sem jo pazljivo proučeval v njenih temeljih, pretehtaval s čitanjem apologetičnih kakor tudi nasprotnih spisov vzroke za in proti in rezultat tega so bili najmočnejši dokazi, ki delajo to vero tudi za naravno pamet tako zelo verodostojno, da jo mora vsak, od grehov in strasti nepokvarjen, vsak naravno plemenit duh nujno objeti in vzljubiti.

Naj bi to spoznanje, ki sem ga napisal in podpisal z lastno roko in ki se lahko pokaže vsakemu, ker se ne sramujem evangelija, prineslo kaj dobrega sadu.

Milan, 6. I. 1815. Aleksander Volta.*

UTRINKI.

Cenim in ljubim, kar je dobrega in lepega v najmodernejši umetnosti, vendar pa rečem: jaz bi hotel biti moderen s tem, da ne bi skušal biti moderen, in izviren s tem, da se ne bi trudil biti izviren.

Vsakemu svoje. Nekateri pisatelji in umetniki hite na krilih svojega duha naprej v brezmejnost, da bi z nenavadno obliko prehiteli sodobnike za stoletja, morda tisočletja. S tem razodevajo veliko vero, da bo njihov narod še dolgo, dolgo živel na zemlji in v poznih rodovih docela užival njih dela. S tem so opravičeni. Drugi pa zopet skušajo v preprosti obliki — umevni vsakomur — z utrinki svojega duha in žarom srca dvigati svoje sodobnike. In s tem so opravičeni. Zveza in spoj vseh umetniških struj, naj si še tako nasprotujejo, je v liubezni do rodne jezika in lastnega naroda.

Kar je v naši umetnosti takega, da — bodisi vsebinsko, bodisi v izrazu — žali naravno ali razodeto resnico in prestopa mejé npravnosti v nebrzdani svobodi, vse to odločno odklanja naše ljudstvo že s tem, ker v ogromni večini razodeva živo versko prepričanje. Blagor mu, kdor je spoznal, da je verska zavest in naravno življenje najvišja narodna duševna dobrina!

Ako hoče modrijan za vsako ceno biti izreden in izviren s tem, da zraven starih zmot pogreva še nove, je njegovo delo tem bolj usodno, čim bolj je mladina tako dovzetna za vsako zablodo, ako se prikaže v novi obliki.

Slovenski dijak! Nikoli naj te ne zmoti sloveče ime; glej da boš znal trezno misliti, in sicer z lastno glavo, vendar pa na načelih, ki so večno veljavna!

Ako bi učenje tujih, težkih jezikov ne doneslo nobene druge koristi kakor to, da si krotil svojo raztresenost, uril duhá v mišljenju, vežbal spomin ter si utrjeval svojo voljo: vedi, moj dragi, da si dobro porabil čas, v svoji duši si nabral dragocene bisere, ki bodo vekomaj tvoja lastnina! P. E.

Prokletstvo. Neki novejši fiziolog je preiskal strašno zlo, ki ga je povzročil dedni alkoholizem samo v eni družini. Natančne podatke je zbral s pomočjo oblasti. Neka l. 1740. rojena žena, po imenu Ada Jurke, ki je umrla v začetku 19. stoletja kot pijanka, tatica in potepenka, je zapustila potomstvo, ki je naraslo slednjič na 834 oseb; izmed teh so mogli uradno zasledovati življenje pri 709 osebah. Od teh je bilo 106 nezakonskih, 142 beračev, 64 je prejemale podporo, 181 žensk se je vdalo prostituciji, 76 je bilo kaznovanih zaradi raznih zločinov, 7 zaradi uboja. V 75 letih je samo ta družina po računih stala državo za podporo, stroške v zaporu, odškodnino itd. 5 milijonov mark.

Slovenska stenografija. Priredil Fr. Novak. Drugi del: Debatno pismo. Druga, predelana izdaja. V Ljubljani 1922. Založila Jugoslovanska knjigarna. Natisnila in litografirala Jugoslovanska tiskarna. Cena 16 Din.

Prvo slovensko debatno pismo nam je podal prof. Anton Bezenšek v »Jugoslovanskem Stenografu« l. 1878., a v posebni knjigi ga ni objavil. Tako knjigo je izdal l. 1901. takratni gimn. profesor Franc Novak. Tvarino je prirejal več let in objavil l. 1896. in 1897. v izvestju kranjske gimnazije temeljito razpravo o okrajšavah debatnega pisma. Na tej podlagi je sestavil učno knjigo, v kateri obširno razlaga in utemeljuje pravila in pisavo. Natančen je do malenkosti, kakor se vidi pri opombah in izjemah. Zato so ocenjevalci priznavali, da je to najboljša slovenska stenografska knjiga. A za šolo, še bolj pa za samouke, je nekoliko prenatana in preobširna, pač pa je izvrstna za vsakega, kdor hoče ves stenografski sestav natančno proučiti.

Takrat se je slovenska stenografija poučevala le zasebno, vlada je še ni uvedla v šole. Zato prof. Novak ni mogel dobiti založnika za korespondenčno in debatno pismo. Ker pa

mu je bilo do tega, da se s primernimi knjigami odpro slovenski stenografiji vrata v naše šole, je obe knjigi sam založil. Tako je iz ljubezni do predmeta poleg večletnega marljivega dela prevzel še nevarnost, da bi doplačeval iz svojega. Nato je na njegovo prizadevanje ravnateljstvo I. državne gimnazije v Ljubljani vložilo na ministrstvo prošnjo za dovoljenje pouka v slovenski stenografiji, sklicevaje se na to, da imamo že potrebne knjige. Vlada je prošnji ugodila, za kar je imel največ zaslug prof. Novak.

Prva izdaja debatnega pisma je že več let razprodana. Med tem so se naše prosvetne in politične razmere zelo spremenile: dobili smo slovenske meščanske in srednje šole, slovensko univerzo, slovenske urade in narodno skupščino, kjer se povsod rabi slovenska stenografija. Zato je bila nova izdaja debatnega pisma tem bolj potrebna.

V tej izdaji se stenografski sestav ni bistveno spremenil. Knjiga ima mnogo prednosti pred prejšnjo in je porabnejša za šolo. Pravila so krajša, bolj pregledna in določna, malenkostne izjeme so odpadle. Primerov je manj, zato je pa 10 strani nalog, da se more učenec sam vaditi v krajšanju. Logične okrajšave, pri katerih se izpuščajo kar cele besede v stavku, se omenjajo le na kratko v § 11, pri brzopisnih okrajšavah. Tako imajo tudi novejša nemške učne knjige, n. pr. izvrstna knjiga prof. dr. Emila Clemensa, ki je v 18 letih izšla v 220.000 izvodih. Razdelitev sestavljenih okrajšav je enostavnejša. Končne okrajšave se dele v dva dela, kakor se piše končnik na nadčrti ali pa pod osnovnico, da se tako simbolno izraža *u*, ki je v besedi. Ta razdelitev je primerna, da si učenec laže zapomni, kam naj piše končnik. Za vajo v čitanju stenograma je pridejanih šest sestavkov iz jugoslovanske zgodovine, zemljepisja in ustave.

Za stenografiranje govorov so važne stalne okrajšave. Večina besed se namreč lahko krajša na več načinov. Prav pa je, da si stenograf zapomni najprimernejšo okrajšavo in jo stalno rabi, da mu ni treba šele sproti premišljevat, kako naj piše. S tem si pisanje mnogo pospeši in čitanje stenograma zelo olajša. Seveda stalne okrajšave niso obvezne, tudi se ne tvorijo vselej strogo po pravih debatnega pisma. Navadno jih imenujemo »brzopisne okrajšave«. Ravnatelj Novak jih ima pač že v prvi izdaji, a niso tako pregledno sestavljene kakor v novi izdaji. Tudi je nekatere prejšnje sedaj izpustil, ker se več ne rabijo toliko, pridejal je pa okoli 40 novih in njih izpeljanke, ki so povzete več-

noma iz sedanjega parlamentarnega življenja. To je velika vrlina nove knjige.

Knjigo je lično in jasno avtografiral prof. I. Osana, posebno od 18. str. dalje. Le semintja je kak znak preveč osenčen. Stenogram je preglednejši, ker imajo posamezni odstavki naslove in so vrste zaznamovane s številkami.

Pri pregledovanju knjige sem opazil nekaj malenkostnih pomanjkljivosti, ki pa nikakor ne zmanjšujejo njenih vrlin. Samoznak mnog- (str. 12., vrsta 2.) se mora pravilno glasiti mog-. V navadnem tisku je izpuščenih nekaj besed, ki so v stenogramu, n. pr. 19, 22; 20, 54; 21, 7. V § 6., t. 3., je izpadel znak *šč*, ki tudi ohrani svojo lego in velikost, kakor kažejo primeri. Znak *s* nima zapoteze, če stoji sam; v sestavku »Sv. Sava« pa ima okrajšava *sa* redno zapotezo, prav tako v sestavku »Bitka na Kosovem« okrajšava *su* (za sultan), kar ni pravilno. Veliki zgornji znak *z* se piše pravilno brez predpoteze. V posamič stoječem zložku *sl* je znak *l* včasih premalo jasen, n. pr. 9, 18; 9, 19; 10, 2; 13, 3; 26, 6; pravilno je pisano n. pr. 31, 9; 39, 3. Pri zlogu *lju-* ima *l* včasih predolgo zapotezo, n. pr. 11, 6; 11, 19; 41, 14.

Ravnatelj Novak je tudi s to izvrstno knjigo pokazal, da ga po pravici imenujemo dovršitelja slovenske stenografije. J. Pavlin.

Rožica s Krasa. Življenjepiš vzornega mladeniča Ernesta Mlakarja, padlega v vojski 16. avgusta 1916. V Ljubljani, 1921. Knjižica, pisana kot nalašč za naročnike našega lista. Živ zglede imaš pred seboj, kako moraš živeti med šolskim letom in o počitnicah. Tu imaš »mladeniča, ki ni živel pred več sto leti, ampak je bil vaš vrstnik; in ne v tuji deželi, ampak naš rojak je to, naše gore list,« pravi pisatelj v uvodu. Svojo voljo si moraš utrjevati vsak dan in pa kot Ernest iskati zlasti še o počitnicah pomoči pri obhajilni mizi, pa boš postal vzoren dijak. Prav pazljivo »Rožico« preberi in jo posnemaj! P.

FRANCOSKI KOTICEK. (Priobčuje P. V. B.)

Devinette.

Comment appelle-t-on en un mot: L'eau gelée — l'herbe sèche — le blé moulu — cent pièces — de l'argent frappé — des fleurs cueillies — des pots cassés — une pauvre maisonnette — le charbon brûlé — la terre cultivée?

Solution de l'énigme du numéro précédent: Pente — côte, Pentecôte.

I. Industrija usnja.

,INDUS' d. d. preje C. POLLAK

tovarne usnja in usnjatih izdelkov

Kranj, Vrhnika, Ljubljana. Centralna pisarna:
Ljubljana, Sv. Petra cesta št. 68. Telefon 528.

II. Industrija usnjatih
izdelkov.

Vozne karte za vse vlake Južne
železnice kakor tudi za vse pro-
ge v Avstriji i. dr. **Vozne karte**
za spanje v vagonih. Cie. int.-le
des Wagons-lits et des grands
express Européens.

Prodaja nekaj dni vnaprej.
Predprodaja voznih kart Ljubljana, Dunajska c. 31.

Brzjavke: Wagolits, Ljubljana. Telefon inter-
urban 106. Vsa pojasnila, ki se tičejo poto-
vanja in odhoda vlakov, brezplačno.

Papirna industrija in
knjigoveznica

A. Janežič

Ljubljana

Florijanska ulica 14

Izdelovanje šolskih zvezkov
in poslovnih knjig.

*Najcenejši in
najboljši kvas
dobite pri*

**Prvi jugoslovanski
tvornici drož**

*Marija Volk-Košmerl
Ljubljana.*

Manufakturna
trgovina

El. Peterka
pri Ažmanu

Ljubljana

priporoča

svojo veliko zalogo razno-
vrstnega češkega blaga
za gospode in dame
po najnižjih cenah.

Emeran Stoklas

Su. Andraž u Halozah pri Ptujju

priporoča svojo veliko zalogo
vsakovrstnih štajerskih vin, zlasti
pristna, garantirana mašna vina.

Postrežba poštena, točna.

Cene zmerne.

„STORA“

d. z o. z.

Št. Vid nad Ljubljano

Jugoslavija

Tvornica za vezene zastore, bonfams
in pregrinjala - od preproste do naj-
finejše vrste v vseh slogih. - Zavese
za kavarne, gledališke portijere.
zastori za hotele. - Poseben oddelek
za fine ročne čipke. V novi tovarni je otvorjen
tudi oddelek za vezene
čipke za cerkve ročn. in strojn. dela, etamine in tulje.

Knjigoveznica

Kat. tisk. društva
:: v Ljubljani ::

se priporoča v izvršitev vsakovrstnih
knjigoveških del.

Solidno delo. — Zmerne cene.
Knjižnicam znaten popust.

I. KETTE

LJUBLJANA

ALEKSANDROVA CESTA 3

Klobuki, perilo, kravate, palice, de-
žniki, galoše, toaletne potrebščine itd.

➔ Vsi predmeti za turi- ➔
stiko in drug šport.

Prodajalna Katoliškega tiskovnega društva

(H. Ničman v Ljubljani)

priporoča svojo bogato zalogo

šolskih in pisarniških potrebščin

in sicer raznovrsten papir, zvezke, noteze,
razne zapisnike, kopirne knjige, šolske in
pisarniške mape, radirke, pisala, črnilo,
gumi, tintnike, ravnila, trikote, šestila,
barve, čopiče, raznovrstne razglednice in
devocionalije.

Fr. P. Zajec, izprašani optik

Ljubljana, Stari trg 9

priporoča svoj dobro urejeni optični zavod
kakor tudi različne vrste naočnikov, ščipal-
cev, toplomerov, daljnogledov itd. Popravila
očal, ščipalcev itd. izvršuje dobro in cenol

JUGOSLOVANSKA KNJIGARNA v Ljubljani

priporoča sledeče knjige:

Dokler-Breznik-Jere, Grško-slovenski slovar, vez.	Din 60—
Grafenauer, Kratka zgodovina slovenskega slovstva, 2. izd., vez.	» 37·50
Grafenauer, Zgodovina novejšega slovenskega slovstva. II. del. Doba narodnega prebujenja	» 22·50
Novak, Slovenska stenografija. I. del: Korespondenčno pismo	» 15—
Novak, Slovenska stenografija. II. del. Debatno pismo	» 16—
Robida, Slovenska stenografična čitanka s samoznaki	» 12—
Robida, Samoznaki slovenske stenografije	» 3—
Zemljevid kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev 1 : 250.000 z načrtom Beograda (Politični pregled in železnice)	» 3—
Zemljevid slovenskih dežel in Istre 1 : 75.000 z načrtom Ljub- ljane in okolice	» 4·50
Reisner, Osnovni nauki astronomije (Kozmografija)	» 9—
Omerza, Homerjeva Iliada. I.—VI. spev	» 6—
Omerza, Homerjeva Iliada. VII.—XII. spev	» 6—
Levstik, Poezije. Trije zvezki broš. po Din 7·50, vez. po	» 10·50
Levstik, Poezije. I.—III. zvezek skupaj vezan	» 21—
Gregorčič, Poezije, I. zvezek broš. Din 10·50, vezan	» 15—
Pintar, Prešernove poezije, broš. Din 9—, vezano	» 15—
Erjavec, Izbrani spisi. I. zvezek. Povesti, vezano	» 15—
Jurčič, Sosedov sin. Povest	» 6—